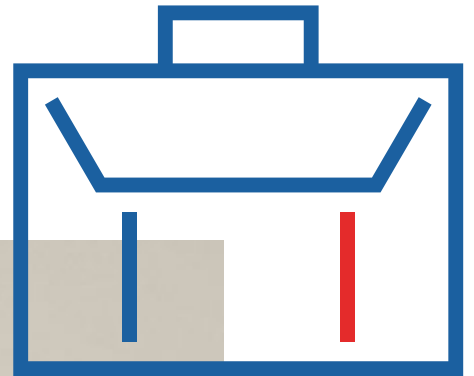

Villkor för

Friplan med fond- och garantiförvaltning

Innehållsförteckning

1	Begrepp i försäkringsvillkoren	3
2	Försäkringsavtalet	3
3	Inbetalningar	5
4	Förvaltningsformer	7
5	Flytträtt	10
6	Pensionsförsäkringar	11
7	Kapitalförsäkringar	14
8	Betalningsbefrielse	18
9	Friplan Start	18
10	Efterskydd	19
11	Vidareförsäkring	19
12	Undantag i försäkringsavtalet	19
13	Utbetalning från försäkring	21
14	Begränsningar i Länsförsäkringars ansvar	22
15	Behandling av personuppgifter	22
16	Gemensamt skadeanmälningsregister (GSR)	22
17	Om vi inte kommer överens	23

1 Begrepp i försäkringsvillkoren

1.1 Pensionsplan

En pensionsplan kan innehålla en eller flera försäkringar med samma person som försäkrad i samtliga försäkringar. Den försäkrade kan omfattas av en eller flera pensionsplaner. Ålderspension är en pensionsförsäkring med sparande. Därutöver finns pensionsförsäkringarna familjepension och sjukförsäkring samt kapitalförsäkringarna olycksfall, sjuk-, efterlevande- och affärskapital. Pensionsförsäkringarna och kapitalförsäkringarna kan omfattas av rätt till betalningsbefrielse vid arbetsoförmåga på grund av sjukdom eller olycksfallsskada. Återbetalningsskydd, familjepension, sjukförsäkring, olycksfall, sjuk-, efterlevande- och affärskapital samt betalningsbefrielse utgör ett försäkringsskydd för försäkringstagaren och/eller den försäkrade.

För att sjukförsäkring och sjukkapital ska kunna ingå i en pensionsplan måste även betalningsbefrielse ingå. Sjukkapital förutsätter dessutom att även olycksfall ingår i pensionsplanen.

Den försäkrades arbetsgivare är försäkringstagare till pensionsförsäkringarna i en pensionsplan, alternativt är den försäkrade försäkringstagare och arbetsgivaren åtar sig att betala samtliga inbetalningar (gäller för privatägd tjänstepension). Den försäkrade är försäkringstagare till privatägda kapitalförsäkringar och bekostar dessa själv. Efterlevandekapital kan ägas av annan fysisk person än den försäkrade. Om den försäkrade är näringsidkare är den försäkrade försäkringstagare till pensionsförsäkringarna i pensionsplanen.

1.2 Försäkringstagare

Försäkringstagare är den som ingår avtal om försäkring med Länsförsäkringar och som är ägare till försäkring som ingår i en pensionsplan. Övergår äganderätten till annan, betraktas denne därefter som försäkringstagare.

1.3 Försäkrad

Försäkrad är den person på vars liv eller hälsa försäkringen gäller.

1.4 Förmånstagare

Förmånstagare är den som försäkringsbelopp och/eller pension ska utbetalas till enligt förmånstagarförordnande.

1.5 Prisbasbeloppet

Prisbasbeloppet regleras enligt lagen om allmän försäkring och fastställs av regeringen varje år. Prisbasbeloppet är knutet till konsumentprisindex och förändras i takt med den allmänna prisnivån.

2 Försäkringsavtalet

2.1 Försäkringsgivare

Försäkringsgivare är Länsförsäkringar Fondliv Försäkringsaktiebolag (publ), 516401-8219, Länsförsäkringar Liv Försäkringsaktiebolag (publ), 516401-6627. Styrelsens säte för bolagen är i Stockholm.

Fortsättningsvis kallas försäkringsgivarna Länsförsäkringar.

2.2 Allmänt om försäkringsavtalet

Avtal om försäkringar inom Friplan ingås mellan Länsförsäkringar och respektive försäkringstagare. Försäkringstagaren till ålderspensionen i pensionsplanen bestämmer avtalstidpunkt för alla försäkringar i planen.

Vid flytt av försäkringskapitalet till annan försäkringsgivare eller till annan pensionsförsäkring hos Länsförsäkringar upphör samtliga försäkringar i en pensionsplan.

Avtalet gäller till kalenderårets slut varefter det automatiskt förlängs ett kalenderår i sänder. Uppsägning av avtalet kan ske av Länsförsäkringar senast den första oktober och avtalet upphör då vid utgången av det kalenderår det sägs upp. Vid en sådan uppsägning upphör dessa villkor att gälla om inte Länsförsäkringar meddelar annat. Ändringar på grund av tvingande lagstiftning träder i kraft oberoende av uppsägning.

Länsförsäkringar har rätt att under försäkringstiden ändra dessa försäkringsvillkor och försäkringsavtalet i övrigt om detta är nödvändigt på grund av ändrad lagstiftning, myndigheters föreskrifter eller ändrad rättstillämpning. Länsförsäkringar har även rätt att ändra försäkringsvillkoren om ändringen behövs med hänsyn till försäkringens art eller annan särskild omständighet.

En ändring av försäkringsvillkoren träder i kraft en månad efter det att Länsförsäkringar informerat om ändringen eller vid den tidpunkt som följer av lag. En ändring som kan ses som obetydlig eller kan anses vara till fördel för försäkringstagarna kan genomföras utan särskild information.

Om den försäkrades pensionsmedförande lön eller inkomst av näringsverksamhet sänks under försäkringstiden, har Länsförsäkringar rätt att minska avtalat försäkringsbelopp som kan komma att utbetalas med anledning av sjukdom eller dödsfall i enlighet med var tids gällande villkor.

För försäkring i pensionsplanen gäller vad som anges i offert och ansökningshandlingar, i dessa villkor, i försäkringsbeskedet och i tillhörande handlingar, i lagen om försäkringsavtal, i försäkringsrörelselagen och i allmän lag i övrigt. Svensk lag gäller för försäkringsavtalen.

Pensionsförsäkringarna i Friplan uppfyller de villkor som enligt inkomstskattelagen gäller för pensionsförsäkring. Detta innebär bland annat att kontrolluppgift kommer att lämnas i enlighet med skatteförfarandelagen.

Försäkringarna i pensionsplanen grundar sig på de uppgifter som försäkringstagare och/eller den försäkrade lämnar till Länsförsäkringar.

Anmäld pensionsmedförande lön och inkomst av näringsverksamhet utgör grund för bestämning av försäkringsbelopp som utbetalas med anledning av sjukdom och dödsfall.

Om ett försäkringsavtal medför särskilda kostnader vid utbetalning via utbetalningskort eller utbetalning till utlandet för Länsförsäkringar, har Länsförsäkringar rätt att ta ut en avgift.

2.3 Rätt att förfoga över försäkringar i pensionsplanen

Försäkringstagaren har rätt att förfoga över sin försäkring.

Den anställde/försäkrade eller den före detta anställde kan, om inte arbetsgivaren bestämt annat, för tjänstepensionsförsäkringarna

- ändra förmånstagarförordnande till återbetalningsskydd och/eller familjepension
- utnyttja familjeoption (övergångsrätt) som inte påverkar inbetalningens storlek
- överlåta äganderätten till tjänstepensionsförsäkringarna i pensionsplanen till ny arbetsgivare eller till sig själv (som privatägdd tjänstepension) i samband med anställningens upphörande om inget annat överenskommit
- byta fonder i försäkring med fondförvaltning
- lägga till, ta bort och i övrigt besluta om tjänsten Bevara Pension i försäkring med fondförvaltning
- byta förvaltningsform för kommande inbetalningar och
- ändra utbetalningsvillkor om så är möjligt.

Efter den försäkrades död har förmånstagare till försäkring med fondförvaltning rätt att byta fonder. Om utbetalning görs till flera förmånstagare, krävs att dessa är överens om ändringen.

Efter den försäkrades död får förmånstagarförordnandet inte ändras.

2.3.1 Begränsad förfoganderätt för utlandsbosatta

Försäkringstagare, annan ersättningsberättigad eller placeringsberättigad som har för avsikt att bosätta sig i USA, Japan, Australien eller Kanada eller annat land med restriktioner för handel med finansiella instrument ska informera Länsförsäkringar om detta innan utflytt. När utflytt skett upphör rätt att göra förändringar i försäkringen till exempel förändringar av placering, premie, utbetalningstid, försäkringskydd eller förmånstagare omedelbart. Innan utflytten ska den placeringsberättigade bestämma vilken placering som ska gälla under den tid bosättning utomlands pågår. Det åligger den placeringsberättigade att meddela Länsförsäkringar vilken placering som ska gälla under

tiden för bosättning utomlands. För det fall någon överenskommelse om placering inte kommer till stånd, eller om Länsförsäkringar inte får information om bosättningen före utflytt, kommer senast valda placering att gälla så länge bosättning pågår i aktuella länder. Om premieinbetalning pågår kommer även premierna att placeras enligt senast valda placering, så länge bosättning i länder med restriktioner pågår.

2.4 När pensionsplanen börjar gälla

Försäkringarna i pensionsplanen börjar gälla dagen efter den dag då försäkringstagare och den försäkrade, om individuella val görs, ansökte om försäkringar i pensionsplanen. För att ansökan ska anses ha gjorts krävs att

- underskriven försäkringsansökan har lämnats för befordran med post eller lämnats till behörig företrädare för Länsförsäkringar eller
- försäkringsansökan har signerats elektroniskt, t.ex. med BankID.

En förutsättning för att försäkringarna i pensionsplanen ska börja gälla är att försäkringsansökan är fullständig och att försäkringarna kan beviljas med normal inbetalning och utan förbehåll enligt tillämpade riskbedömningsregler.

Försäkringar i pensionsplanen gäller från senare tidpunkt om detta särskilt har avtalats.

Om försäkring i pensionsplanen tecknas med engångsinbetalning, börjar försäkringen gälla den dag inbetalning görs.

Om en försäkring i pensionsplanen endast kan beviljas mot förhöjd inbetalning eller med särskilda förbehåll, börjar försäkringen gälla när försäkringstagaren erjudits och accepterat försäkringen på dessa villkor.

Länsförsäkringars ansvar vid dödsfall och olycksfall påverkas inte av förhöjd inbetalning eller särskilda villkor som enbart avser betalningsbefrielse, sjukförsäkring och sjukkapital.

Om Länsförsäkringar enligt vid var tidpunkt tillämpade regler ska återförsäkra viss del av en försäkring, börjar försäkringen gälla i denna del när återförsäkringen börjar gälla.

Reglerna ovan gäller även vid utökning av försäkring i befintlig pensionsplan.

I samband med att avtal om pensionsplan ingås, ger arbetsgivaren varje anställd rätt att göra individuella val avseende ålderspensionen, vilket innebär val av och eventuell fördelning mellan förvaltningsformer samt val av fonder och om återbetalningsskydd och/eller familjepension ska ingå. Arbetsgivaren kan förbehålla sig rätten att själv göra dessa individuella val.

2.5 Om du ångrar dig

Försäkringstagaren kan ångra sig inom 30 dagar från den dag då försäkringsbeskedet utfärdats. Du kan ringa eller skriva till oss för att säga upp försäkringen. Det belopp du får tillbaka är det lägsta av dina inbetalningar och försäkringskapitalet. Det belopp du erhåller minskas med kostnader för den tjänst som tillhandahållits och en avgift för

bland annat administration för den tid du haft försäkringen. Du saknar ångerrätt av avtalet om värdet på försäkringen beror på svängningar på finansmarknaden som Länsförsäkringar inte kan påverka (till exempel fondförsäkring) och som kan inträffa under ångerrätten. Närmare bestämmelser om exempelvis begränsningar i ångerrätten finns i lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler.

2.6 Oriktiga uppgifter

Har oriktiga eller ofullständiga uppgifter lämnats kan det medföra att försäkringarna i pensionsplanen helt eller delvis inte gäller. Försäkringsavtal kan förklaras ogiltigt eller försäkringsskydd kan komma att minska till den nivå och omfattning det skulle ha haft med hänsyn till gjorda inbetalningar, om riktiga och fullständiga uppgifter lämnats.

Om försäkringstagaren eller den försäkrade lämnar en oriktig uppgift om den försäkrades arbetsinkomst eller sjukförmåner, se vad som gäller vid Överförsäkring under punkt 6.5.

2.7 Informationsplikt

Försäkringstagare/arbetsgivare ansvarar för att till Länsförsäkringar anmäla

- korrekt pensionsmedförande lön eller inkomst
- uppgift om vid var tid korrekt antal anslutna vid nyanställning och när anställd slutar sin anställning
- arbetsoförmåga på grund av sjukdom eller olycksfall
- den försäkrades dödsfall
- ändring av försäkring och
- annan förändring som kan påverka försäkringsskyddet.

Vid försummelse från försäkringstagares sida att anmäla ovanstående förändringar, börjar dessa gälla i enlighet med de allmänna reglerna för när pensionsplanen börjar gälla (se 2.4 ovan).

Har den anställda redan avlidit eller blivit arbetsoförmögen när anmälan om nyteckning av försäkring i pensionsplanen eller höjning av försäkringsbelopp görs, är Länsförsäkringar fritt från ansvar.

2.8 Risk- och hälsoprövning

För prövning av ansökan om försäkring eller höjning av försäkringsbelopp och pension har Länsförsäkringar rätt att fordra uppgifter om den försäkrades hälsotillstånd, hämta information om företagets och den försäkrades ekonomiska situation samt andra förhållanden som kan påverka Länsförsäkringars risk. Med hänsyn till innehållet i inkomna handlingar samt tidigare tecknade försäkringar beslutar Länsförsäkringar, om och på vilka villkor, försäkring eller höjning av försäkringsbelopp och pension beviljas.

Hälsoprövning kan ske genom individuell hälsoprövning eller genom intygande av fullt arbetsför.

Individuell hälsoprövning, i fortsättningen kallad hälsoprövning, innebär att den försäkrade får lämna en hälsodeklaration, ett läkarutlåtande eller liknande handling.

Vilka som har rätt att anslutas, samt höja befintlig försäkring, mot fullt arbetsför och den fullständiga definitionen av fullt arbetsför framgår av Länsförsäkringars vid var tidpunkt gällande regelverk.

Även om den försäkrade uppfyller kraven för fullt arbetsför, kan hälsoprövning krävas med hänsyn till exempelvis försäkringsbeloppens/pensionens storlek.

Om den försäkrade har rätt att anslutas som fullt arbetsför och inte uppfyller dessa villkor vid den tidpunkt avtal träffas om företagets anslutning till Friplan, krävs hälsoprövning om den försäkrade senare anmäls till Friplan.

Hälsoprövning krävs dessutom om den som var anställd vid företagets anslutning till Friplan ska anslutas vid senare tidpunkt. Det samma gäller om nyanställd ansluts till Friplan senare än tre månader efter anställningsdagen.

2.9 Tjänstledighet

Vid tjänstledighet kan arbetsgivaren fortsätta med inbetalningar. Om inbetalningen har upphört gäller följande:

Anställda, personer som inte definieras som företagare enligt Länsförsäkringars definition i punkt 12.1, har rätt att efter tjänstledighet i högst 18 månader återinträda i pensionsplan med samma försäkringsskydd som gällde före tjänstledigheten. För att återinträda i pensionsplanen krävs att den försäkrade är fullt arbetsför samt att arbetsgivaren före tjänstledigheten skriftligen informerar Länsförsäkringar om tidpunkt för beviljad tjänstledighet. Om anmälan om återinträde i tjänst enligt ovan inte görs inom en månad från återinträdet, gäller samma krav på hälsoprövning som vid nyteckning.

Då anställd ska återinträda i pensionsplanen efter tjänstledighet som varat längre tid än 18 månader, gäller samma krav på hälsoprövning som vid nyteckning.

3 Inbetalningar

3.1 Beräkning av inbetalningens storlek

Avtalad inbetalning beräknas för varje försäkring för sig och anges i försäkringsbeskedet.

Länsförsäkringar har rätt att bestämma ett visst minsta belopp för inbetalning.

Avtalad inbetalning beräknas efter de antaganden som gäller för försäkringen vid varje inbetalning.

Antaganden om risk- och driftskostnader görs utifrån den aktuella åldern samt försäkringsbeloppets storlek. Riskkostnaderna antas förändras under försäkringstiden på grund av den försäkrades ålder. Antagen kostnad för sjukförsäkring i tjänstepensionsplan är beroende av den försäkrades kön. I vissa fall tas hänsyn till antalet anslutna till Friplan.

Till underlag för antagandena om risk- och driftskostnader ligger Länsförsäkringars erfarenhet av livslängd och sjuklighet bland de försäkrade samt erfarenhet av faktiska driftskostnader.

För försäkringar med sparande i garantiförvaltning gör Länsförsäkringar ett antagande om ränta och skatt.

3.2 Första inbetalningen

Inbetalning påbörjas från den första dagen i månaden efter ansökningsmånaden eller vid annan tidpunkt som särskilt anges i ansökan.

Om pensionsplanen tecknas med engångsinbetalning, börjar pensionsplanen gälla tidigast den dag inbetalningen görs.

För pensionsplan tecknad med löpande inbetalning ska första inbetalningen göras inom 14 dagar från den dag Länsförsäkringar skickat avi om inbetalningen.

Om inbetalningen inte görs inom 14 dagar, sägs pensionsplanen upp av Länsförsäkringar. Uppsägningen får verkan 14 dagar efter den dag då den avsänds, om inte inbetalningen görs under dessa 14 dagar.

Autogiro och löpande inbetalning

För pensionsplan tecknad med löpande inbetalning ska första inbetalningen finnas tillgänglig på av kunden angivet konto den dag Länsförsäkringar via autogiro gör uttagsförsök från kontot. Om beloppet inte finns tillgängligt på kontot vid första uttagsförsöket sägs pensionsplanen upp av Länsförsäkringar. Uppsägningen får verkan 14 dagar efter den dag då den avsänds, om inte inbetalning görs under dessa 14 dagar.

Autogiro och engångsinbetalning

För pensionsplan tecknad med engångsinbetalning ska beloppet finnas tillgängligt på av kunden angivet konto den dag Länsförsäkringar via autogiro gör uttagsförsök från kontot. Om engångsinbetalningen finns tillgänglig på kontot vid första uttagsförsöket börjar pensionsplanen gälla tidigast den dag då beloppet tas från kontot. Om beloppet inte finns tillgängligt på kontot vid första uttagsförsöket gäller inte pensionsplanen. Om engångsinbetalningen hålls tillgänglig på angivet konto vid förnyad autogirodragnings en månad efter första försöket, blir pensionsplanen gällande tidigast den dag då engångsinbetalningen tas från kontot.

3.3 Förnyelseinbetalning

När pensionsplanen tecknas bestäms inbetalningens storlek och när inbetalningar ska göras. Inbetalning görs månadsvis om inget annat har avtalats. Inbetalning för samtliga försäkringar i pensionsplanen ska betalas senast på förfalldagen. Om så inte sker, läggs obetald inbetalning till nästa inbetalning. Betalas inte dessa båda inbetalningar senast på förfalldagen för den senaste inbetalningen, sägs pensionsplanen upp av Länsförsäkringar. Uppsägningen får verkan 14 dagar efter den dag då den skickas, om inte de båda inbetalningarna betalas under dessa 14 dagar.

3.4 Placering av inbetalning

Första inbetalningen – liksom engångsinbetalningen – placeras så snart som möjligt efter det att pensionsplanen har beviljats och inbetalningen fakturerats samt under förutsättning att inbetalningen har kommit Länsförsäkringar tillhanda. Förnyelseinbetalning placeras så snart som möjligt efter det att den kommit Länsförsäkringar tillhanda. Om det är oklart hur någon inbetalning ska placeras, görs placering så snart som möjligt efter det att det står klart för Länsförsäkringar hur inbetalningen ska placeras.

3.5 Utebliven inbetalning

Om Länsförsäkringar inte får full inbetalning för fakturerat belopp anses mottagna inbetalningar först avse försäkringsskydd och där- efter ålderspension med eller utan återbetalningsskydd.

Om inbetalning avser fordran för flera perioder, placeras inbetalning först på den äldsta perioden både avseende försäkringsskydd och ålderspension med eller utan återbetalningsskydd.

Skulle mottaget belopp inte täcka inbetalningar för försäkringsskydd där försäkringsfall inträffat, avräknas utebliven inbetalning från utfallande försäkringsbelopp, om inte full inbetalning för försäkringsskyddet kommer in.

3.6 Inbetalning upphör permanent - fribrev

Om inbetalning upphör permanent på grund av begäran från försäkringstagaren till pensionsförsäkringarna eller om Länsförsäkringar sagt upp försäkringarna i pensionsplanen på grund av utebliven inbetalning, gäller pensionsplanen med ett ålderspensionsbelopp beroende av gjorda inbetalningar och återbetalningsskydd om sådant ingår. Övriga försäkringar i pensionsplanen upphör att gälla vid månadsskiftet efter att Länsförsäkringar tagit emot begäran om detta eller vid senare angiven tidpunkt alternativt efter uppsägning på grund av utebliven inbetalning.

Pågår skadefall upphör inte den försäkring som skadefallet avser att gälla helt.

3.7 Möjlighet att återuppta pensionsplanen

Har försäkringarna i pensionsplanen blivit uppsagda och upphört att gälla på grund av utebliven förnyelseinbetalning, kan dessa återupptas att gälla med samma omfattning som före uppsägningen. Rätt att återuppta försäkringarna gäller under en tid av tre månader från den dag uppsägningen av pensionsplanen fick verkan. För att försäkringarna i pensionsplanen ska återupptas måste samtliga obetalda inbetalningar göras. Dagen efter att inbetalning görs gäller försäkringarna, som upphörde att gälla, retroaktivt från den tidpunkt då uppsägningen fick verkan.

3.8 Ofullständig betalningshandling

All avtalad inbetalning ska ske med angivande av fakturanummer. Vid inbetalning utöver avtalad inbetalning, ska pensionsplanens

nummer anges. Om det saknas faktura-/pensionsplansnummer på betalningshandlingen, eller om numret är felaktigt eller oläsligt eller om inbetalningen av andra orsaker inte kan hänföras till rätt pensionsplan och om felet inte beror på Länsförsäkringar, görs placering när inbetalningen identifierats. Länsförsäkringar ansvarar i sådant fall inte för eventuell värdeförändring under tiden fram till det att placeringen kan verkställas.

3.9 Återbetalning av gjord inbetalning

Inbetalning som avser period bakåt i tiden, engångsinbetalning och inbetalning utöver avtalad inbetalning återbetalas inte.

Länsförsäkringar kan under försäkringstiden utan föregående meddelande ändra sättet för återbetalning av gjorda inbetalningar. Länsförsäkringar förbehåller sig rätten att ta ut avgifter för administration i samband med eventuell återbetalning. En återbetalning minskar fond- och garantiförvaltningskapitalet proportionellt mot innehavet vid återbetalningstillfället.

Inbetalning för ålderspension som avser period bakåt i tiden

Länsförsäkringar har rätt att, på arbetsgivarens begäran och utan den försäkrades medgivande, återbetala inbetalningar till ålderspension alternativt värdet av dessa inbetalningar om detta understiger de inbetalningar som gjorts och reducerar försäkringskapitalet i följande fall:

- Inbetalning efter anställningens upphörande.
- Inbetalning har felaktigt betalats.
- Inbetalning har skett även då tjänstepensionen är tryggad på annat sätt.

Inbetalningar för riskförsäkringar återbetalas inte.

Inbetalning för kommande period

Om Länsförsäkringar får begäran om uppsägning av försäkringsavtalet och inbetalning. Har inbetalning gjorts för kommande period, görs återbetalning av inbetalning till den del som avser tid från och med den första dagen i månaden då försäkringstagarens skriftliga begäran kommit in till Länsförsäkringar.

Inbetalning för kommande period återbetalas, om försäkring i pensionsplanen helt eller delvis inte gäller på grund av att oriktiga uppgifter lämnats.

Eventuell återbetalning av inbetalning till tjänstepensionsförsäkring som avser tid efter den försäkrades död eller avgång ur tjänst, görs till arbetsgivaren. Vid privatägd pensionsförsäkring görs eventuell återbetalning vid dödsfall till förmånstagare.

4 Förvaltningsformer

4.1 Förvaltningsformer i ålderspensionen

För ålderspensionen finns förvaltningsformerna:

- Fondförvaltning.
- Garantiförvaltning.

På begäran av den försäkrade kan byte av förvaltningsform ske med avseende på de fortsatta inbetalningarna, om inte annat framgår av

pensionsplanen. Detta ska skriftligen anmälas till Länsförsäkringar senast fem bankdagar före inbetalningens förfallodag.

Byte av förvaltningsform för försäkringskapitalet görs genom flytt till mottagande pensionsförsäkring. Läs mer under avsnittet om flytträtt.

Länsförsäkringar har rätt att bestämma högsta belopp för placering i garantiförvaltning utöver avtalad inbetalning.

4.2 Fondförvaltning

Den försäkrade ska i försäkringsansökan ange i vilken eller vilka av de fonder Länsförsäkringar tillhandahåller (kallas fortsättningsvis fonder) som inbetalningar ska placeras.

Om inte annat har överenskommits och den försäkrade inte har angett val av fond kommer Länsförsäkringar att placera gjorda inbetalningar i en av Länsförsäkringar vald fond.

Länsförsäkringar åtar sig inget ansvar för värdeutvecklingen i fondsparande.

Efter den försäkrades död har förmånstagarna rätt att bestämma över sparandets placering i fonder. Om flera förmånstagare finns krävs att de alla är överens om ändringen.

Länsförsäkringar har rätt att

- begränsa antalet fonder i vilka inbetalningar kan placeras och
- bestämma minsta belopp för placering i fond.

Regler för placering i fonder

Köp- och säljkurs för fondandelar fastställs varje bankdag. Länsförsäkringar har rätt att tillämpa säljkurs för inbetalning och köpkurs för utbetalning.

Om Länsförsäkringar vid beräkningstidpunkt inte har tillgång till gällande offentlig notering av försäljningspris för fondandel eller inte har möjlighet att förvärva fondandel till noterat försäljningspris för fondandel, har Länsförsäkringar rätt att tillämpa försäljningspris för fondandel som Länsförsäkringar på objektiv grund bestämmer.

Om Länsförsäkringar vid beräkningstidpunkt inte har tillgång till gällande offentlig notering av inlösenpris för fondandel eller inte har möjlighet att lösa in fondandel till noterat inlösenpris för fondandel, har Länsförsäkringar rätt att tillämpa inlösenpris för fondandel som Länsförsäkringar på objektiv grund bestämmer.

Inbetalning placeras så snart som möjligt efter det att inbetalningen inkom till Länsförsäkringar. Om det är oklart hur inbetalningen ska placeras görs placeringen så snart som möjligt efter det att det står klart för Länsförsäkringar hur inbetalningen ska placeras.

Om den försäkrade vill ändra fördelning av inbetalning mellan olika fonder, ska detta skriftligen anmälas till Länsförsäkringar eller anmälas via våra internetjänster senast fyra bankdagar före inbetalningens förfallodag.

Omplacering av fondandelar görs så snart som möjligt efter det att skriftlig begäran eller begäran via vår internetjänst kommit in till Länsförsäkringar. Om fondbytesbegäran är oklar görs omplacering så snart som möjligt efter det att det står klart för Länsförsäkringar vad fondbytesbegäran avser.

Utdelning från fond används till köp av nya fondandelar i samma fond. För fonder gäller de fondbestämmelser för respektive fond som fastställs av Finansinspektionen samt lagen om värdepappersfonder eller lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder.

Länsförsäkringar har rätt att upphöra med viss fond för placering av inbetalning och sparande samt för omplacering av fondandelar. Detta gäller även befintligt sparande. Inbetalningar och sparande ska då placeras i annan, av den försäkrade, anvisad fond. Om den försäkrade inte lämnar sådan anvisning har Länsförsäkringar rätt att omplacera sparandet i en av Länsförsäkringar tillhandahållen fond, i avvaktan på att den försäkrade lämnar sådan anvisning.

Försäkringskapital, riskkompensation, avgifter och skatter

Försäkringskapitalet utgörs av värdet på aktuella fondandelar.

Riskkompensation fördelas till försäkringens genom att nya andelar löpande tillförs försäkringen under försäkringstiden. Riskkompensationen samt sättet att beräkna och fördela denna kan ändras under försäkringstiden. När riskkompensation fördelas görs avdrag för avgift för riskadministration.

Storleken på riskkompensationen beräknas utifrån den försäkrades ålder, återbetalningsskyddets omfattning och försäkringskapitalets storlek. Om Friplanen har skattekategori Tjänstepension tas även hänsyn till kön i beräkning av riskkompensation.

Administrativa avgifter tas ut löpande på försäkringen under hela försäkringstiden i form av en procentsats på inbetalningen (insättningsavgift), en procentsats på försäkringskapitalet (kapitalavgift) och en årlig fast avgift (årsavgift).

Länsförsäkringar har rätt att under försäkringstiden ändra storleken på avgifterna.

Länsförsäkringar har rätt att ta ut en avgift vid omplacering av fondandelar och vid ändring av fondval.

Uttag av administrativa avgifter och uttag för att täcka de skatter som enligt vid varje tidpunkt gällande lagstiftning ska tas ut på försäkringen görs löpande under hela försäkringstiden genom försäljning av andelar. Länsförsäkringar har rätt att under försäkringstiden ändra sättet att ta ut administrativa avgifter och kostnaderna för att täcka skatter.

4.2.1 Bevara Pension

Begrepp i Bevara Pension

Bevara Pension är en tjänst som innebär att Länsförsäkringar successivt säljer fondandelarna i försäkringen och köper andelar i en avtrappningsfond. Detta förfarande benämns härefter successiv överflyttning. Successiv överflyttning sker för att uppnå en kvotfördelning mellan övrigt fondinnehav och avtrappningsfonden. Kvotfördelningen bestäms av Länsförsäkringar i förutbestämda del- och slutmål som gäller från tid till annan.

Med avtrappningsfond avses den Bevara-fond som Länsförsäkringar från tid till annan bestämmer ska gälla för tjänsten Bevara Pension. Med innehav/-et i avtrappningsfonden avses fondinnehavet i försäkringen som placerats i avtrappningsfonden via tjänsten Bevara Pension.

Med övriga fonder/övrigt fondinnehav avses fondinnehavet i försäkringen som inte placerats i avtrappningsfonden via tjänsten Bevara Pension.

Regler för Bevara Pension

Bevara Pension innebär att Länsförsäkringar får fondbytesrätten avseende den del av fondförsäkringskapitalet som är kopplat till Bevara Pension så länge tjänsten gäller för försäkringen. Successiv överflyttning sker enligt en förutbestämd trappa, minst en gång per år, till avtrappningsfonden. Den successiva överflyttningen är anpassad till försäkringen och justeras om försäkringsavtalet ändras, till exempel om utbetalningstiden förlängs eller förkortas.

Den successiva överflyttningen startar 10 år före avtalad pensionsålder eller omedelbart om det vid tidpunkten då tjänsten ansluts till försäkringen är kortare tid än 10 år till avtalad pensionsålder.

Den successiva överflyttningen upphör när slutmålet är uppnått, vilket sker när fondförsäkringskapitalet har fördelats enligt den kvot mellan övrigt fondinnehav och avtrappningsfonden som Länsförsäkringar bestämmer. Tidpunkt för när successiv överflyttning upphör beror på utbetalningstidens längd. Den upphör senast 5 år innan sista utbetalningen, dock senast 14 år efter avtalad pensionsålder. Därefter fortsätter fördelningen enligt en kvot mellan övrigt fondinnehav och avtrappningsfonden som Länsförsäkringar bestämmer. Vid den försäkrades död upphör den successiva överflyttningen och tjänsten Bevara Pension avslutas. Avtrappningsfonden kvarstår med aktuellt innehav.

Successiv överflyttning sker inte under pågående fondhandel. Premier som betalas in under pågående successiv överflyttning fördelas mellan fonderna i övrigt fondinnehav enligt den placeringshänvisning som valts av den försäkrade.

Om innehavet i avtrappningsfonden överskrider målet vid den tidpunkt då successiv överflyttning ska ske, kommer Länsförsäkringar att sälja av innehav i avtrappningsfonden som motsvarar den över-skjutande del som ligger över målet och köpa motsvarande i övrigt fondinnehav så att målet uppnås. Köpet av fondandelar i övrigt fondinnehav sker då proportionerligt mot befintlig fördelning i övrigt fondinnehav.

Länsförsäkringar kan tillhandahålla avtrappningsfonden även utanför tjänsten Bevara Pension. Den försäkrade har fondbytesrätten för avtrappningsfonden om denna innehas som övrigt fondinnehav.

Pensionsutbetalningar sker genom att proportionellt sälja av andelar från samtliga fonder i innehavet, inklusive avtrappningsfonden.

Tjänsten Bevara Pension kan när som helst avslutas. Om tjänsten avslutas upphör successiv överflyttning och avtrappningsfonden kvarstår med aktuellt innehav.

4.3 Garantiförvaltning

Garanterat värde och försäkringskapital

Försäkringar med garantiförvaltning har ett garanterat värde och ett försäkringskapital.

Det garanterade värdet baseras på inbetalningar till ålderspensionen med tillägg av en antagen garanterad ränta och antagen riskkompensation. Den garanterade räntan baseras på antaganden om driftskostnader och avkastningsskatt.

De antaganden som ligger till grund för beräkning av det garanterade värdet kan ändras för framtida inbetalningar.

Det garanterade värdet kan vid dödsfall minska om livsvarig utbetalning med återbetalningsskydd valts. Under utbetalningstiden minskas det garanterade värdet med den del av utbetalningen som är garanterad.

Garantin gäller vid avtalad pensionsålder. Om sparandet tas ut innan tecknad pensionsålder gäller garantin under förutsättning att sparandet pågått i garantiförvaltningen i mer än tio år.

Garantin gäller även vid dödsfall förutsatt att återbetalningsskydd ingår. Försäkringskapitalet kan vid dödsfall minska beroende på försäkringsskyddets omfattning.

Vid återköp eller flytt gäller inte garantin.

Garantin innebär att du minst får det utbetalningsbelopp som beräknats utifrån det garanterade värdet på din försäkring. När utbetalningsbeloppet fastställs beräknas ett belopp utifrån det garanterade värdet och ett belopp utifrån försäkringskapitalet. Beloppen jämförs sedan och det största av dem utbetalas. Kursen bestäms varje bankdag.

Försäkringskapitalet består av gjorda inbetalningar till ålderspensionen med tillägg av försäkringens andel av det finansiella resultatet i garantiförvaltningen och riskkompensation samt med avdrag för gjorda utbetalningar, administrativa avgifter och de skatter som enligt vid varje tidpunkt gällande lagstiftning ska tas ut.

Det finansiella resultatet är detsamma som totalavkastningen inom garantiförvaltningen efter eventuell avkastningsdelning. Det finansiella resultatet är kollektivt och fördelas till försäkringarna via avkastningsräntan.

Med totalavkastning avses summan av all direktavkastning och värdeförändringar under kalenderåret på det kapital som är hänförligt till garantiförvaltning minskat med faktiska kapitalförvaltningskostnader och kostnader för kapitaltillskott vid utbetalning från försäkringar med garantiunderskott. Kapitalförvaltningskostnader är Länsförsäkringars kostnader för egen och extern kapitalförvaltning under kalenderåret till den del dessa kostnader avser tillgångar med garantiförvaltning. Garantiunderskott är det underskott som uppstår om försäkringskapitalet på försäkring med garantiförvaltning tar slut under pågående utbetalning.

Länsförsäkringar har rätt att bestämma minsta belopp för placering i garantiförvaltning. Garantin kan ändras för framtida inbetalningar.

Villkorad återbäring

När försäkringskapitalet är större än det garanterade värdet har det uppstått villkorad återbäring på försäringen. Den villkorade återbäringsdelen är försäkringskapitalet minus det garanterade värdet. Den villkorade återbäringsdelen kan både öka och minska beroende på hur det garanterade värdet och försäkringskapitalet förändras och kan därmed ha ett positivt eller ett negativt värde. Den positiva villkorade återbäringsdelen utgör för garantiförvaltningens försäkringskollektiv ett riskkapital under hela försäkringstiden och tilldelas successivt vid varje utbetalning.

Avkastningsdelning

Länsförsäkringar kan tillämpa avkastningsdelning om totalavkastningen i garantiförvaltningen uppräknad med helårssiffror är större än 0 procent. Vid avkastningsdelning fördelas 95 procent av totalavkastningen till försäkringskollektivet och resterande del till Länsförsäkringar Fondliv Försäkringsaktiebolag.

Avgifter, riskkompensation och skatter

Administrativa avgifter tas ut i form av en procentsats på inbetalningen (insättningsavgift), en procentsats på försäkringskapitalet (kapitalavgift) och en årlig fast avgift (årsavgift). Länsförsäkringar har rätt att under försäkringstiden ändra storleken på avgifterna samt sättet att ta ut avgifterna.

Riskkompensation fördelas löpande till försäringen under försäkringstiden om inte försäringen har återbetalningsskydd under hela försäkringstiden. Riskkompensationen samt sättet att beräkna och fördela denna kan ändras under försäkringstiden. När riskkompensation fördelas görs avdrag för avgift för riskadministration. Storleken på riskkompensationen beräknas utifrån den försäkrades ålder, återbetalningsskyddets omfattning och försäkringskapitalets storlek samt Länsförsäkringars erfarenhet om livslängden bland de försäkrade. Om Friplanen har skattekategori Tjänstepension tas även hänsyn till kön i beräkning av riskkompensation.

Uttag för att täcka de skatter som enligt vid varje tidpunkt gällande lagstiftning ska tas ut på försäringen görs löpande under hela försäkringstiden. Länsförsäkringar har rätt under försäkringstiden ändra sättet att täcka kostnaderna för skatter.

Administrativa avgifter och avgifter för skatt tas ut löpande under hela försäkringstiden genom försäljning av andelar.

Vid utbetalning säljer Länsförsäkringar andelar tidigast sju bankdagar före utbetalning.

5 Flytträtt

5.1 Allmänt

Försäkringstagaren till ålderspensionen har möjlighet att överföra försäkringskapitalet i pensionsplanen till en annan pensionsförsäkring i ett annat försäkringsbolag eller till annan pensionsförsäkring hos Länsförsäkringar, så kallad flytträtt. Förvaltningsformen kan ändras i samband med att försäkringskapitalet överförs till annan pensionsförsäkring. För att Länsförsäkringar ska medge flytt, krävs att såväl den försäkring som försäkringskapitalet flyttas från som den försäkring som försäkringskapitalet flyttas till, uppfyller inkomstskattelagens kvalitativa regler för pensionsförsäkring.

Länsförsäkringar har rätt att bestämma lägsta belopp för in- och utflytt av försäkringskapital.

Länsförsäkringar har rätt att ändra reglerna för flytträtt av försäkringskapitalet under försäkringstiden utan föregående meddelande till försäkringstagare och den försäkrade.

För flytt av försäkringskapital krävs att en annan mottagande pensionsförsäkring finns tecknad och för vilken utbetalning inte har påbörjats. Dessutom krävs att de avgivande och mottagande försäkringarna har samma person som försäkrad.

Vid arbetsgivarägd tjänstepension krävs samtycke av den försäkrade.

Vid flytt av försäkringskapital tas avgifter och kostnader samt eventuella skatter ut enligt en vid varje tidpunkt gällande prislista. Länsförsäkringar har rätt att ändra dessa samt sättet att ta ut dem utan föregående meddelande till försäkringstagare och den försäkrade.

Flytt genomförs endast om åtgärden bedöms stå i överensstämmelse med inkomstskattelagens regler.

5.2 Flytt till Länsförsäkringar

Länsförsäkringars ansvar vid försäkringsfall för det inflyttade försäkringskapitalet börjar gälla när det avgivande bolagets ansvar upphör under förutsättning att försäkringskapitalet kommer till Länsförsäkringar inom en månad därefter.

5.3 Flytt från och inom Länsförsäkringar

Vid flytt av försäkringskapital har Länsförsäkringar rätt att kräva hälsoprövning. Om hälsoprövningen medför att flytt inte kan godkännas, kvarstår pensionsplanen oförändrad.

Flytt av försäkringskapital sker senast en månad efter den dag då fullständiga handlingar kommit till Länsförsäkringar och eventuell hälso-
prövning är klar.

Med fullständiga handlingar avses skriftlig begäran om flytt och bekräftelse på att annat försäkringsavtal finns samt godkänd hälsoprövning enligt de regler som vid varje tidpunkt gäller hos Länsförsäkringar.

Vid flytt från och inom Länsförsäkringar upphör samtliga försäkringar i en pensionsplan att gälla.

Vid flytt till annan pensionsförsäkring i Länsförsäkringar inträder Länsförsäkringars ansvar vid försäkringsfall för det flyttade försäkringskapitalet, när den försäkring, som försäkringskapitalet flyttats från, upphör att gälla.

Vid flytt av försäkringskapitalet till annan försäkringsgivare upphör Länsförsäkringars ansvar för samtliga försäkringar i en pensionsplan när försäkringskapitalet utbetalas till den nya försäkringsgivaren. Rätt till efterskydd enligt punkt 10 och vidareförsäkring enligt punkt 11 upphör samtidigt.

5.4 Försäkringens värde vid flytt

Fondförvaltning: Försäkringens värde vid flytt motsvaras av fondandelarnas värde vid försäljning. Från detta värde görs avdrag för avgifter och kostnader samt eventuella skatter som tas ut vid flytten.

Garantiförvaltning: Försäkringens värde vid flytt motsvaras av försäkringskapitalet. Från detta värde görs avdrag för avgifter och kostnader samt eventuella skatter som tas ut vid flytten.

Länsförsäkringar har rätt att ändra sättet att beräkna försäkringens värde vid flytt under försäkringstiden utan föregående meddelande till försäkringstagare och den försäkrade.

5.5 Placering av försäkringskapital

Försäkringskapitalet placeras inom fem bankdagar efter det att pensionsplan har beviljats och fakturerats samt under förutsättning att försäkringskapitalet överförs till Länsförsäkringar från annan försäkringsgivare eller från annan pensionsförsäkring i Länsförsäkringar.

Om det är oklart hur försäkringskapitalet ska placeras, placeras det inom fem bankdagar efter att det står klart för Länsförsäkringar hur kapitalet ska placeras.

Fondförvaltning: Försäkringskapitalet placeras i valda fonder.

Garantiförvaltning: Försäkringskapitalet placeras i Länsförsäkringars portfölj för garantiförvaltning.

6 Pensionsförsäkringar

I försäkringsbeskedet finns information om vad som ingår i den försäkrades pensionsplan.

6.1 Förmånstagare till pensionsförsäkring

Anmälan om och ändring av förmånstagarförordnande

Förordnande – eller ändring av förordnande – ska anmälas skriftligen till Länsförsäkringar och kan inte göras eller ändras genom testamente.

Avståenderätt för förmånstagare vid den försäkrades dödsfall

Om förmånstagare helt eller delvis avstår från sin rätt, inträder de som enligt förordnandet hade fått beloppen om den avstående varit avliden.

Om ett förstahandsförordnande omfattar flera personer, inträder förmånstagare i andra hand först när samtliga förmånstagare i första hand avlidit, om inte annat förordnats.

Arbetsgivarägd tjänstepensionsförsäkring

Vid arbetsgivarägd tjänstepensionsförsäkring är den försäkrade förmånstagare till ålderspensionen. Förordnandet får inte ändras eller återkallas.

Privatägd pensionsförsäkring

Vid privatägd pensionsförsäkring utbetalas ålderspensionen till försäkringstagaren.

Förmånstagare till pension efter den försäkrades död

Endast den försäkrade har rätt att sätta in förmånstagare till återbetalningsskydd och familjepension, om inte annat har avtalats.

Förmånstagare till pension efter den försäkrades död är om inget annat anmäls:

- 1 Make/sambo.
- 2 Den försäkrades barn.

Förutom ovanstående personer kan enligt inkomstskattelagen följande personer insättas som förmånstagare men måste då namnges:

- Före detta make eller före detta sambo.
- Fosterbarn till den försäkrade.
- Barn, styvbarn eller fosterbarn till make, sambo, före detta make, före detta sambo.

Om förmånstagare saknas, görs ingen utbetalning efter den försäkrades död.

Begrepp i förmånstagarförordnandet – pensionsförsäkring

Make: Avser förmånstagare som den försäkrade är gift med. Med make avses även registrerad partner enligt lagen om registrerat partnerskap. Förordnande till make upphör att gälla då mål om äktenskapsskillnad pågår.

Sambo: Med sambo avses ogifta personer som sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden.

Barn: Avser förmånstagare som är den försäkrades arvsberättigade barn. Barnbarn kan inte vara förmånstagare. Barn som inte är arvsberättigade måste namnges för att vara förmånstagare.

6.2 Ålderspension

Ålderspensionen utbetalas från avtalad pensionsålder men tidigast från 55 år. Utbetalningstid kan väljas mellan 5 och 20 år eller livsvarig utbetalning. Utbetalningarna upphör vid den försäkrades död.

Fondförvaltning

Ålderspensionens storlek bestäms av försäkringskapitalet. Detta består av fondandelarnas värde vid varje utbetalningstillfälle.

Garantiförvaltning

Ålderspensionens storlek bestäms vid avtalad pensionsålder. Utbetalningsbeloppet bestäms genom att ett belopp beräknas utifrån försäkringskapitalet och ett belopp beräknas utifrån det garanterade värdet. Beloppen jämförs sedan och det största av dem utbetalas. Utbetalningsbeloppet omräknas vid varje utbetalningstillfälle.

Garantin kan ändras för framtida inbetalningar. Du kommer i så fall att få information om det.

6.3 Återbetalningsskydd

Återbetalningsskydd utbetalas om den försäkrade avlider. Utbetalningstiden är om inget annat avtalas 20 år. Vid den försäkrades dödsfall kan förmånstagarna välja utbetalningstid mellan 5 och 20 år. Om utbetalning görs till flera förmånstagare, krävs att de är överens om ändringen.

Om den försäkrade avlider före den avtalade utbetalningstidpunkten utbetalas eventuellt återbetalningsskydd från den månad den försäkrade skulle ha uppnått avtalad pensionsålder men kan på begäran av förmånstagarna utbetalas tidigare. Utbetalning görs under avtalad utbetalningstid, men minst i fem år. Sker dödsfallet

efter uppnådd pensionsålder utbetalas återbetalningsskyddet från dödsfallet under avtalad utbetalningstid, men minst i fem år, med avräkning för den tid som ålderspension utbetalats.

Om ålderspensionen utbetalas mellan 5 och 20 år är återbetalningsskyddet lika med ålderspensionen.

Om ålderspensionen utbetalas livsvarigt och dödsfallet inträffar före avtalad pensionsålder motsvarar återbetalningsskyddet 20 års utbetalning av ålderspensionen. Om dödsfallet sker efter avtalad pensionsålder motsvarar återbetalningsskyddet 20 års utbetalning av ålderspensionen från uppnådd pensionsålder. Avräkning görs med den tid då ålderspensionen har utbetalats.

6.4 Familjepension

Avlider den försäkrade före avtalad pensionsålder betalas pension ut till förmånstagare under det antal år som avtalats. Utbetalningstiden kan vara mellan 5 och 25 år och bestäms innan utbetalning påbörjas. Om utbetalning görs till flera förmånstagare och de önskar annan utbetalningstid än som avtalats, krävs att de är överens. Pensionen bestäms i prisbasbelopp, i procent av anmäld lön eller i fast kronantal. Med prisbasbelopp avses det prisbasbelopp som gäller det år dödsfallet inträffar. Försäkringen upphör senast vid 65 års ålder, vid avtalad pensionsålder dessförinnan eller när inbetalning upphör.

6.5 Sjukförsäkring

Rätt till försäkringsbelopp

Om den försäkrade blir arbetsoförmögen på grund av sjukdom eller olycksfallsskada till minst 25 procent ger sjukförsäkringen ersättning för inkomstbortfall för den tid utöver karenstiden sådan arbetsoförmåga varar i oavbruten följd under försäkringstiden.

Karenstid är den tid som sjukperiod ska pågå innan rätt till försäkringsbelopp gäller. Med sjukperiod avses den tid arbetsoförmåga varar utan avbrott under försäkringstiden. Sjukförsäkringen kan vara avtalad att gälla med antingen fast och/eller rörlig karenstid. Försäkringsbeloppen för karenstiderna kan vara olika stora.

Fast karenstid tillämpas när den försäkrades arbetsförmåga enligt Länsförsäkringars bedömning är tidsbegränsat nedsatt.

Rörlig karenstid tillämpas efter sjukperiod som pågått intill dess att Länsförsäkringar bedömer att den försäkrade har fått sin arbetsförmåga nedsatt varaktigt eller för avsevärd tid.

Att Försäkringskassan har beviljat den försäkrade sjukpenning, rehabiliteringspenning, aktivitetsersättning, tidsbegränsad sjukersättning eller sjukersättning är en viktig, men inte ensamt avgörande omständighet för Länsförsäkringars bedömning i ersättningsfrågan.

Den fasta karenstiden kan förkortas genom att den försäkrade i karenstiden får räkna in varje sjukperiod om minst 15 dagar som vid den aktuella sjukperiodens början helt eller delvis ligger inom de senaste tolv månaderna. Med sjukdom jämställs isolering som smittbärande enligt myndighets föreskrifter.

Fullständig arbetsförmåga ger rätt till hela försäkringsbeloppet. Om arbetsförmågan är partiell, ger detta rätt till så stor del av försäkringsbeloppet som motsvarar graden av arbetsförmåga.

Länsförsäkringar bedömer omfattningen av arbetsförmågan utifrån den minskning av arbetsförmågan som kan anses vara orsakad av objektivt fastställbara symptom och funktionsnedsättningar. Vid denna bedömning beaktar Länsförsäkringar om den försäkrade kan förvärsarbета.

Länsförsäkringar anser inte att det föreligger arbetsförmåga, om den försäkrade kan utföra något slag av arbete som man kan begära av denne med hänsyn till ålder, tidigare utbildning och verksamhet, omskolning eller annan liknande åtgärd och bosättningsförhållanden. Förutsättning för rätt till ersättning är att den försäkrade under sjukperioden står under fortlöpande läkartillsyn och iakttar läkarens föreskrifter samt följer de anvisningar som Länsförsäkringar ger efter samråd med läkare.

Rätt till försäkringsbelopp gäller inte:

- För tid före 16 års ålder.
- För tid efter 65 års ålder.
- När utbetalning av ålderspensionen i pensionsplanen har börjat.
- För sjukperiod som pågår eller om det kan konstateras att den försäkrade har försämrat hälsotillstånd när Länsförsäkringars ansvar börjar gälla.
- Om den försäkrade inom tolv månader blir arbetsförmögen på grund av samma åkomma eller åkomma som hör samman med den sjukdom som förelåg när Länsförsäkringars ansvar började gälla.
- Efter den ålder då försäkringsbelopp inte betalas ut enligt lagen om allmän försäkring.
- För tid då den försäkrades arbetsgivare enligt lag är skyldig att betala ut sjuklön till den försäkrade.
- Vid sjukdomar och besvär som orsakats av den försäkrades intag av alkohol, andra berusningsmedel, narkotiska preparat, sömnmedel eller genom felaktig användning av läkemedel.
- Vid arbetsförmåga som beror på eget vållande av kroppsskada eller kroppsskada/sjukdom som uppkommit på grund av grov oaktsamhet eller genom kriminell handling.
- Under den tid som den försäkrade blir beviljad vilande aktivitetsersättning eller vilande sjukersättning från Försäkringskassan.

Höjning av försäkringsbelopp

Försäkringsbeloppet kan inte höjas när den försäkrade är arbetsoförmögen. Vidare gäller att den försäkrade inte får ha varit sjukskriven mer än 14 dagar i följd under de senaste tre månaderna före en höjning.

Indexering

Under tid som den försäkrade är berättigad till försäkringsbelopp indexeras beloppet som ska betalas ut varje första januari med förändringen i prisbasbeloppet enligt lagen om allmän försäkring jämfört med föregående år. Förändring av prisbasbeloppet med mer än 10 procent från ett år till närmast följande år beaktas inte.

Överförsäkring

Om det under försäkringstiden konstateras att den försäkrades arbetsinkomst och sjukförmåner är sådana att försäkring med den aktuella omfattningen inte skulle kunna meddelas (överförsäkring), har Länsförsäkringar rätt att begränsa försäkringsbeloppet till vad som svarar mot det försäkringsbelopp som kan meddelas enligt lagstiftning och Länsförsäkringars gällande regler. Om inkomst saknas innebär det att sjukförsäkringen avslutas. I detta fall återbetalas inte inbetalning som svarar mot den överförsäkrade delen. Rätt till betalningsbefrielse lämnas för så stor del av inbetalningen som svarar mot den försäkring som skulle ha kunnat meddelas.

Som sjukförmån räknas

- sjuklön
- sjukpenning
- rehabiliteringspenning
- aktivitetsersättning
- tidsbegränsad sjukersättning
- sjukersättning och
- ersättning från annan sjukförsäkring eller annan liknande ersättning.

Om sjukförsäkringen begränsas, anpassas inbetalningen till dess nya utformning från den tidpunkt då Länsförsäkringar underrättat försäkringstagaren om beslutet.

Försäkringstagaren och den försäkrade ska på begäran av Länsförsäkringar lämna uppgift om den försäkrades arbetsinkomst och sjukförmåner. Om begärda uppgifter inte lämnas inom av Länsförsäkringar angiven tid – som ska vara minst en månad – har Länsförsäkringar rätt att säga upp försäkringsavtalet för upphörande en månad efter uppsägningstidpunkten. Försäkringen upphör då även om en sjukperiod pågår. Om begärda uppgifter lämnas under uppsägningstiden förfaller uppsägningen.

Om försäkringstagaren eller den försäkrade lämnar en oriktig uppgift om den försäkrades arbetsinkomst eller sjukförmåner, gäller följande:

- Om Länsförsäkringar med kännedom om rätta förhållandet inte skulle ha meddelat försäkring, är Länsförsäkringar fritt från ansvar.
- Om Länsförsäkringar med kännedom om rätta förhållandet skulle ha meddelat en mindre omfattande försäkring, är Länsförsäkringars ansvar begränsat till vad som svarar mot den försäkring som skulle ha meddelats.

6.6 Ändring av pensionsförsäkring

Avgift i samband med ändring

Vid ändring av försäkring har Länsförsäkringar rätt att ta ut en avgift med anledning av ändringen.

Pensionsålder och utbetalningstid

Lägsta pensionsålder är 55 år. För att få avkorta utbetalningstiden krävs i vissa fall hälsoprövning. Kortaste utbetalningstid är fem år.

Höjningsrätt

Rätt att höja försäkringsbelopp finns enligt de bestämmelser som vid varje tidpunkt gäller hos Länsförsäkringar.

Familjeoption (Övergångsrätt)

Familjeoptionen innebär att försäkringstagaren till pensionsförsäkringarna, eller vid tjänstepensionsförsäkring den försäkrade, utan prövning av den försäkrades hälsa och före den försäkrades 55-årsdag har rätt att komplettera ålderspensionen med återbetalningskydd och/eller familjepension upp till ett visst belopp. Ändring får göras inom ett år från det att den försäkrade gift sig, ingått partnerskap, fått barn eller blivit sambo.

För att familjeoptionen ska gälla, krävs att ålderspensionen tecknats med rätt till betalningsbefrielse.

Återköp

Återköp av försäkring kan av försäkringstekniska skäl inte göras om rätten till utbetalning enbart är beroende av att den försäkrade lever. Dessutom gäller särskilda undantag i rätten att återköpa en pensionsförsäkring enligt inkomstskattelagen.

Återköp i samband med flytt av försäkringskapital behandlas i punkt 5.

Överlåtelse, pantsättning och lån – pensionsförsäkring

Vid överlåtelse av tjänstepensionsförsäkringar i en pensionsplan till ny ägare, ska samtliga tjänstepensionsförsäkringar i pensionsplanen överlåtas.

Överlåtelse av tjänstepensionsförsäkring till privat pensionsförsäkring respektive överlåtelse av privat pensionsförsäkring till tjänstepensionsförsäkring kan inte ske.

Pensionsförsäkringar i pensionsplanen får i övrigt inte pantsättas, belånas, överlåtas och inte heller ändras på sådant sätt att de inte längre uppfyller inkomstskattelagens föreskrifter för pensionsförsäkring.

Fribrev

Om inbetalningen permanent upphör i förtid på grund av att försäkringstagaren till pensionsförsäkringarna i pensionsplanen begärt detta, gäller pensionsplanen med ett ålderspensionsbelopp beroende av

gjorda inbetalningar och återbetalningsskydd om sådant ingår. Övriga försäkringar i pensionsplanen upphör att gälla vid månadsskiftet efter att Länsförsäkringar tagit emot begäran om detta eller vid senare angiven tidpunkt.

Försäkringstagaren till pensionsförsäkringarna kan återuppta dessa i samma omfattning som före ändringen. Denna rätt gäller i tre månader från att Länsförsäkringar skickade bekräftelse om ändringen. För att pensionsplanen ska återupptas måste det belopp, som skulle ha betalats in om pensionsplanen inte hade ändrats, betalas. Dagen efter att inbetalning görs, gäller försäkringarna som omfattas av ändringen, retroaktivt från den tidpunkt de upphörde att gälla.

Enskild försäkring

Enskild försäkring upphör senast vid den avtalade försäkringstidens slut eller dessförinnan på begäran. En försäkring upphör att gälla vid månadsskiftet efter att Länsförsäkringar har tagit emot begäran om detta eller vid senare angiven tidpunkt.

7 Kapitalförsäkringar

7.1 Efterlevandekapital – privatägd kapitalförsäkring

Efterlevandekapitalet kan ägas av den försäkrade eller av annan fysisk person. Avlider den försäkrade under försäkringstiden betalas ett engångsbelopp ut. Försäkringsbeloppet anges i prisbasbelopp eller som ett fast belopp. Med prisbasbelopp avses det prisbasbelopp som gäller det år då dödsfallet inträffar. Förändring av prisbasbeloppet med mer än 10 procent från ett år till närmast följande år påverkar inte försäkringsbeloppet.

Försäkringen upphör vid den tidpunkt som anges i försäkringsbeskedet eller när inbetalning upphör. Försäkringstagaren och inbetalaren har även rätt att säga upp försäkringen dessförinnan.

Förmånstagare till efterlevandekapital vid den försäkrades dödsfall

Vem som helst kan vara förmånstagare. Om den försäkrade också är försäkringstagare gäller följande förordnande vid den försäkrades död om inte annat anmälts:

- 1 Make/sambo.
- 2 Den försäkrades barn.
- 3 Den försäkrades arvingar.

Om den försäkrade är annan än försäkringstagaren gäller följande förordnande vid försäkringstagarens död: Den försäkrade blir ny ägare till försäkringen. Detta förordnande får inte ändras. Om den försäkrade och försäkringstagaren avlider samtidigt är försäkringstagarens arvingar förmånstagare, om inte annat anmälts.

Begrepp i förmånstagarförordnandet – efterlevandekapital

Make: Avser förmånstagare som försäkringstagaren är gift med.

Med make avses även registrerad partner enligt lagen om registrerat partnerskap. Förordnande till make upphör att gälla då mål om äktenskapsskillnad pågår.

Sambo: Med sambo avses ogifta personer som sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden.

Barn: Avser förmånstagare som är försäkringstagarens bröst- arvingar. Barn som inte är arvsberättigade måste namnges för att vara förmånstagare.

Arvingar: Avser förmånstagare som är arvsberättigade till försäkringstagaren.

Anmälan om och ändring av förmånstagarförordnande, se 6.1.

Avståenderätt för förmånstagare vid den försäkrades dödsfall, se 6.1.

7.2 Sjukkapital – privatägd kapitalförsäkring

Den försäkrade är ägare till sjukkapitalet. Rätt till försäkringsbelopp gäller när den försäkrade under försäkringstiden på grund av sjukdom eller av olycksfallsskada av Länsförsäkringar bedöms ha fått arbetsförmågan nedsatt varaktigt.

Den omständigheten att Försäkringskassan har beviljat den försäkrade minst halv aktivitetsersättning eller sjukersättning är en viktig, men inte ensamt avgörande omständighet, som Länsförsäkringar tar hänsyn till vid sin bedömning.

Rätt till sjukkapital gäller inte

- för sjukperiod som pågår eller om det kan konstateras att den försäkrade har försämrat hälsotillstånd när Länsförsäkringars ansvar börjar gälla
- vid sjukdomar och besvär som orsakats av den försäkrades intag av alkohol, andra berusningsmedel, narkotiska preparat, sömnmedel eller genom felaktig användning av läkemedel
- vid arbetsförmåga som beror på eget vållande av kroppsskada eller kroppsskada som uppkommit på grund av grov oaktsamhet eller genom kriminell handling.

Sjukkapitalet anges i prisbasbelopp och avser det prisbasbelopp som gäller det år då rätt till försäkringsbelopp beviljas av Länsförsäkringar. Förändring av prisbasbeloppet med mer än 10 procent från ett år till närmast följande år beaktas inte. Sjukkapitalet minskas med fyra procentenheter per år från och med den dag den försäkrade fyllt 40 år.

Försäkringsbeloppet som betalas ut är proportionellt mot graden – om minst 50 procent – av aktivitetsersättning eller sjukersättning. Ökar graden av aktivitetsersättning eller sjukersättning betalas ett försäkringsbelopp ut som motsvarar ökningen.

Försäkringen upphör vid den tidpunkt som anges i försäkringsbeskedet, när inbetalning upphör eller om helt sjukkapital betalats ut.

7.3 Olycksfall – privatägd kapitalförsäkring

7.3.1 Giltighet

Den försäkrade är ägare till olycksfallsförsäkringen.

Med olycksfallsskada menas:

- En kroppsskada som drabbar den försäkrade ofrivilligt genom plötslig yttre händelse. Olycksfallsskadan ska ha krävt läkarbehandling.
- Total hälseneruptur, vridvåld mot knä samt smitta på grund av fästingbett ersätts som olycksfallsskada.
- Med olycksfallsskada jämställs skada på grund av förfrysning, värmeslag eller solsting. Sådan kroppsskada anses ha inträffat den dag den visar sig.

Med olycksfallsskada menas inte:

- Kroppsskada till följd av överansträngning, ensidig rörelse, förslitningsskada eller åldersförändringar. Kroppsskada som vanligtvis inte betraktas som olycksfallsskada är exempelvis ryggsnitt, diskbräck och muskelbristning. Som olycksfallsskada ersätts inte skada som uppkommit genom vridvåld om inte vridvåldet är orsakat genom en direkt yttre händelse (avser inte vridvåld mot knä).
- Skada som uppkommit på grund av smitta genom bakterie, virus eller annat smittämne (avser inte smitta på grund av fästingbett).
- Skada som uppkommit genom användning av medicinska preparat eller genom ingrepp, behandling eller undersökning som inte orsakats av olycksfallsskada som omfattas av denna försäkring.
- Sådant tillstånd som, även om det konstaterades efter en olycksfallsskada, enligt medicinsk erfarenhet inte kan anses bero på olycksfallsskada utan på sjukdom, åldersförändring, lyte eller sjukliga förändringar.
- Skada som anses ha ett direkt orsakssamband med den försäkrades intag av alkohol, andra berusningsmedel, narkotiska preparat, sömnmedel eller genom felaktig användning av läkemedel.

Vid sådana omständigheter som ovan angivits gäller därför inte rätt till försäkringsbelopp och/eller ersättning från försäkringen.

Försäkringen gäller vid olycksfallsskada som inträffar under försäkringstiden och under såväl arbetstid som fritid.

Har skadan inträffat i eller på väg till/från arbete ska anmälan alltid göras till Försäkringskassan och om trygghetsförsäkring vid arbetsskada finns, även till AFA.

Försäkringen upphör vid den tidpunkt som anges i försäkringsbeskedet, när inbetalning upphör eller om helt olycksfallskapital betalats ut.

7.3.2 Kostnadsersättningar

Försäkrad som drabbas av olycksfall har rätt till ersättning för kostnader till följd av olycksfallet. Viss ersättning lämnas för läke-, rese-, tandskade-, rehabiliterings-, hjälpmedels- och merkostnader.

Ersättning lämnas inte sedan försäkringsbelopp enligt punkt 7.3.4 utbetalats.

För att ersättning ska betalas ut krävs att rätt till ersättning inte föreligger från annat håll enligt lag, författning, konvention, annan försäkring eller enligt kollektivavtal på arbetsmarknaden.

Är försäkrad inte ansluten till Försäkringskassan begränsas ersättningen till vad som skulle betalas från försäkringen om den försäkrade varit ansluten. Ersättningar för kostnader i olycksfallsförsäkringen som uppstår utanför Norden ersätts inte i något fall oavsett vistelse-tid. Försäkring lämnar inte ersättning för förlorad arbetsinkomst.

Läkekostnader

Ersättning lämnas för nödvändig läkarvård, behandling och hjälpmedel som läkare föreskrivit för skadans läkning. Ersättning lämnas endast när vård eller behandling ges inom den offentliga vården eller av läkare eller annan som är uppförd på förteckning upprättad av Försäkringskassan eller som har vårdavtal med sjukvårdshuvudman. Ersättning lämnas upp till sjukvårdshuvudmans högkostnadsskydd.

Läkekostnader ersätts i längst fem år från tidpunkten för olycksfallet. Ersättning lämnas inte sedan olycksfallskapital utbetalats.

Resekostnader

Ersättning lämnas för nödvändiga och skäliga resekostnader i samband med vård och behandling som läkare föreskrivit för skadans läkning. Resekostnader för vård och behandling ersätts med högst den egenavgift som tillämpas inom hemlandstinget.

Måste särskilt transportmedel anlitas för att den försäkrade ska kunna utföra sitt ordinarie yrkesarbete, lämnas ersättning för merkostnader för resor mellan fast bostad och arbetsplats.

Merkostnader för resor mellan fast bostad och ordinarie arbetsplats ska i första hand ersättas av arbetsgivare/Försäkringskassan.

Resekostnader ersätts för det billigaste, vanligen förekommande färd sätt som med hänsyn till den försäkrades tillstånd kunnat användas och som tillstyrkts av läkare. Resekostnader ersätts i längst fem år från tidpunkten för olycksfallet.

Behandlingskostnader för tandskador

Ersättning lämnas för nödvändiga och skäliga kostnader för behandling som utförts av tandläkare. För tandbehandling lämnar försäkringen

ersättning för behandling som omfattas av statligt tandvårdsstöd. För tandvård hos tandläkare som inte är ansluten till Försäkringskassan kan försäkringen lämna ersättning för avgift som den försäkrade skulle ha haft om tandläkare varit ansluten till Försäkringskassan.

Skada vid tuggning eller bitning ersätts inte.

Behandling och arvode ska godkännas av Länsförsäkringar i förväg. För nödvändig akutbehandling ersätts kostnad även om Länsförsäkringar inte hunnit lämna godkännande.

Den skadade ska utan dröjsmål söka tandläkare och anmäla skadan till Länsförsäkringar. Om det redan vid skadetillfället förelåg ett tandbehandlingsbehov vad avser de skadade tänderna, äger Länsförsäkringar rätt att i skälig omfattning delvis eller helt sätta ned storleken på ersättningen. För behandling i Sverige lämnar försäkringen ersättning endast för tandbehandling som omfattas av statligt tandvårdsstöd. Implantatbehandling som inte omfattas av statligt tandvårdsstöd ersätts inte.

Ersättning lämnas för kostnader för behandling inom fem år från det att olycksfallsskadan inträffade. Har försäkringen lämnat ersättning för en slutbehandling av tandskadan lämnar försäkringen inte ytterligare ersättning. Ersättning kan lämnas om försäkring inträtt som inte var förutsägbar vid slutbehandlingen och som beror på olycksfallsskadan.

Ersättning lämnas för kostnader för nödvändig behandling av tandskada vid olycksfall. Med tandskada menas även skada på tandprotes som var på plats i munnen när protesens skadades.

Rehabiliterings- och hjälpmedelskostnader

Om olycksfallsskada medför behov av rehabilitering eller särskilda hjälpmedel under försäkringstiden, lämnas ersättning för skäliga kostnader härför. Kostnaderna ska ha uppkommit efter den akuta behandlingstiden och på förhand godkänts av Länsförsäkringar. Med rehabilitering menas sådan vård, behandling, träning och omskolning som kan behövas för att den försäkrade ska återfå bästa möjliga funktionsförmåga och kunna leva ett så normalt liv som möjligt. Behandling som syftar till att upprätthålla funktionsförmåga som förvärvats efter olycksfallet (underhållsbehandling) är inte rehabilitering.

Rehabilitering ska vara tidsbegränsad.

Ersättning kan lämnas för kostnader för:

- Vård och behandling som behandlande läkare remitterat den försäkrade till. Länsförsäkringar ska ta del av remissen innan behandlingen påbörjas.
- Arbetsprövning, arbetsträning och omskolning.
- Hjälpmedel avsedda att öka rörelseförmågan och minska en eventuell framtida invaliditet. Har försäkringen lämnat ersättning för en funktionsinskränkning, medicinsk eller ekonomisk invaliditet, kan försäkringen inte samtidigt lämna ersättning för ett hjälpmedel som ska lindra den redan ersatta funktionsinskränningen. Kostnad för standardhöjning ersätts inte.

Ersättning lämnas längst i fem år från olycksfallet och med högst ett prisbasbelopp. Med prisbasbelopp avses prisbasbeloppet det år då rehabilitering påbörjas.

Ersättning lämnas inte

- om behovet av rehabilitering uppstår genom olycksfall i arbetet
- vid omskolning för kostnader som uppkommer på grund av kompetenshöjande utbildning eller
- för kostnader som kan ersättas från annat håll, till exempel kommun, landsting och annan försäkring.

Ersättning för kläder och glasögon

Om olycksfallsskada krävt läkar- eller tandläkarbehandling, ersätts i samband med olycksfallsskadan skadade personliga kläder, glasögon, kontaktlinser, hjälm, hörapparat och andra vid olycksfallsskadan burna handikaphjälpmiddel.

Med personliga kläder avses inte klädsel eller annan utrustning som är särskilt anpassad för idrottslig verksamhet, exempelvis motorsport, ridning, utförsäkring och liknande. Om skadat föremål går att reparera lämnas ersättning för reparationskostnaden. Vid värdering av kläder och glasögon används nedanstående värderingstabell.

Tabellen visar ersättning i procent av nypriset beroende av föremålets ålder.

Ersättning i procent av nypriset						
Ålder	0-1 år	1-2 år	2-3 år	3-4 år	4-5 år	5- år
Procent	100	80	65	50	35	20

Ersättning lämnas med högst 0,25 prisbasbelopp.

Övriga merkostnader

Om olycksfallsskada krävt läkar- eller tandläkarbehandling lämnas ersättning för nödvändiga och oundvikliga personliga merkostnader som till följd av olycksfallsskadan uppstått under den akuta sjukdomstiden.

Ersättning lämnas enligt skadeståndsrättsliga regler med högst 3 prisbasbelopp. Med prisbasbelopp avses prisbasbeloppet då olycksfallsskadan inträffade.

7.3.3 Allmänt om medicinsk och ekonomisk invaliditet

Vid bedömning av invaliditetsgraden skiljer man mellan medicinsk och ekonomisk invaliditet.

Med medicinsk invaliditet menas en för framtiden bestående nedsättning av den försäkrades kroppsfunktion. Hänsyn tas endast till sådan nedsättning som objektivt kan fastställas. Hänsyn tas inte till om möjligheten att utöva ett visst yrke eller fritidsintresse har nedsatts. Nedsättningen ska vara orsakad av olycksfallsskada som inträffat under försäkringstiden.

Som medicinsk invaliditet räknas även bestående värk, förlust av sinnesfunktion eller inre organ. Ekonomisk invaliditet är den bestående nedsättningen av den försäkrades arbetsförmåga till följd av olycksfallsskadan.

Arbetsförmågan anses bestående nedsatt när yrkesinriktad rehabilitering inte längre är möjlig. Om den försäkrades hälsotillstånd försämrats beroende på ett kroppsfel som antingen redan fanns vid olycksfallet eller som tillstött senare utan samband med olycksfallsskadan, lämnas ingen ersättning för invaliditet som försämringen medfört.

7.3.4 Ersättning vid medicinsk invaliditet

För rätt till utbetalning av medicinsk invaliditet krävs att olycksfallet inom tre år ska ha medfört en mätbar nedsättning av funktionsförmågan och minst ett år förflutit från olycksfallet. Var funktionsförmågan redan tidigare nedsatt i skadad kroppsdel frånräknas motsvarande medicinska invaliditetsgrad. Kan funktionsförmågan förbättras genom användning av protes, bestäms invaliditetsgraden med beaktande även av protesfunktionen.

Funktionsnedsättning ska objektivt kunna fastställas och tillståndet ska vara stationärt. Bestämning av funktionsnedsättningens omfattning sker med ledning av ett medicinskt tabellverk som är fastställt av Försäkringsförbundet. Har genom samma olycksfall uppkommit skador på flera kroppsdelar utges försäkringsbelopp högst efter en beräknad invaliditetsgrad av 100 procent.

Försäkringsbelopp som betalas ut är proportionellt mot invaliditetens storlek.

Bestämning av den medicinska invaliditetsgraden sker oberoende av i vilken grad den försäkrades arbetsförmåga har blivit nedsatt.

Medicinsk invaliditet för tandförlust och tandskada ersätts inte.

7.3.5 Ersättning vid ekonomisk invaliditet

Rätt till invaliditetsersättning på grund av ekonomisk invaliditet uppkommer när sådan invaliditet inträtt, dock tidigast två år från tidpunkten för olycksfallet.

Bestämningen av invaliditetsgraden sker med ledning av den förlust av arbetsförmågan som olycksfallsskadan medfört. Arbetsförmågan anses bestående nedsatt när samtliga möjligheter till arbete i annat yrke prövats. En förutsättning för att rätten till ersättning för ekonomisk invaliditet ska prövas är att den framtida arbetsförmågan bedöms vara bestående nedsatt med minst 50 procent.

Olycksfallsskadan ska dessutom ha medfört medicinsk invaliditet innan den ekonomiska invaliditeten har inträtt och inom tre år från skadedagen.

Om den försäkrade vid skadetillfället tog emot tidsbegränsad partiell sjukersättning, partiell sjukersättning, partiell aktivitetsersättning eller annan motsvarande ersättning enligt lag om allmän försäkring på grund av bestående arbetsförmåga, lämnas högst så stor ekonomisk invaliditetsersättning som svarar mot förlusten av restarbetsförmågan.

Om den försäkrade vid skadetillfället tog emot tidsbegränsad hel sjukersättning, hel sjukersättning, hel aktivitetsersättning eller annan motsvarande ersättning enligt lag om allmän försäkring på grund av bestående hel arbetsförmåga, lämnas ingen ersättning för ekonomisk invaliditet.

För försäkrad som fyllt 60 år lämnas inte ersättning för ekonomisk invaliditet.

Inträder den bestående arbetsförmågan från och med fyllda 60 år eller senare, lämnas ersättning för ekonomisk invaliditet bara om den medicinska invaliditetsgraden – till följd av olycksfallsskadan – är minst 50 procent. Motsvarande gäller också om den försäkrade före 60 års ålder varit bestående arbetsförmögen till viss del till följd av ersättningsbar olycksfallsskada och efter fyllda 60 år blivit bestående helt arbetsförmögen till följd av olycksfallsskada.

Att Försäkringskassan har beviljat den försäkrade sjukersättning är en viktig, men inte en ensamt avgörande omständighet för Länsförsäkringars bedömning i ersättningsfrågan

7.3.6 Invaliditetsersättningens storlek

Försäkringsbeloppet anges i prisbasbelopp. Förändring av prisbasbeloppet med mer än 10 procent från ett år till närmast följande år beaktas inte. Försäkringsbeloppet minskas med 5 procentenheter per år från och med den dag den försäkrade fyllt 56 år men aldrig till lägre än 50 procent och till och med den dagen den försäkrade fyller 65 år.

Vid utbetalning från försäkringen grundas försäkringsbeloppet på det prisbasbelopp som gäller det år då utbetalning görs.

Minskning av försäkringsbeloppet sker inte under tid mellan skadetillfället och utbetalningstillfället.

Ersättning betalas ut med så stor del av försäkringsbeloppet som svarar mot invaliditetsgraden. Vid olycksfallsskada som medför ekonomisk invaliditet utbetalas istället ersättning beräknad efter den medicinska invaliditetsgraden om det leder till högre utbetalning.

Vid olycksfallsskada som medför både medicinsk och ekonomisk invaliditet utbetalas ersättning för den invaliditet som ger den högsta ersättningen. Ersättning kan inte lämnas både för medicinsk och ekonomisk invaliditet.

7.3.7 Utbetalning av invaliditetsersättning

Slutreglering av skadan görs när den medicinska eller i förekommande fall den ekonomiska invaliditeten är fastställd. Dessförinnan kan förskott på invaliditetsersättningen betalas ut.

Förskottet ska svara mot den lägst förväntade medicinska invaliditeten. Sådant förskott, uttryckt i kronor, avräknas från den ersättning som betalas ut när invaliditetsgraden har fastställts.

Avlider den försäkrade innan rätt till invaliditetsersättning har inträtt utbetalas ingen invaliditetsersättning. Vid dödsfall innan slutreglering skett utbetalas det belopp som svarar mot den säkerställda definitiva invaliditetsgraden vid dödsfallet. Utbetalning sker då till dödsboet.

Ersättning lämnas inte om dödsfallet inträffar inom tolv månader från skadedagen.

7.3.8 Möjlighet till omprövning om invaliditeten ökar

Om olycksfallsskada medför att den försäkrades kroppsfunction väsentligt försämras eller att den försäkrade förlorar ytterligare arbetsförmåga efter det att slutreglering skett, har den försäkrade rätt att återkomma och få invaliditetsgraden provad på nytt.

Omprövning medges inte sedan mer än tio år förflutit från det att olycksfallsskadan inträffade.

7.3.9 Ärrersättning

Rätt till ersättning inträder först efter avslutad behandling och sedan ärr eller kosmetisk defekt bedömts vara kvarstående för framtiden, men tidigast två år efter det att olycksfallsskadan inträffade. En förutsättning för ersättning är att skadan krävt läkarbehandling.

Ersättningens storlek bestäms enligt Länsförsäkringars vid utbetalningstillfället gällande tabell och oberoende av olycksfallskapitalet för invaliditet

7.4 Affärskapital – företagsägd kapitalförsäkring

Affärskapital kan tecknas som företagsägd kapitalförsäkring vid tjänstepension. Avlider den försäkrade under försäkringstiden betalas ett engångsbelopp ut till företaget. Försäkringsbeloppet anges i prisbasbelopp eller som ett fast belopp. Med prisbasbelopp avses det prisbasbelopp som gäller det år då dödsfallet inträffar. Ändring av prisbasbeloppet med mer än 10 procent från ett år till närmast följande år beaktas inte.

Försäkringen upphör vid den tidpunkt som anges i försäkringsbeskedet eller när inbetalning upphör.

7.5 Ändring av kapitalförsäkring

Avgift i samband med ändring

Vid ändring av försäkring har Länsförsäkringar rätt att ta ut en avgift för kostnader med anledning av ändringen.

Lån, återköp, pantsättning och överlåtelse – kapitalförsäkring

Rätt till belåning eller återköp finns inte för någon kapitalförsäkring i pensionsplanen.

Sjukkaptal och olycksfall ägs alltid av den försäkrade och kan inte överlåtas till ny ägare och inte heller pantsättas.

Affärskapitalet kan endast överlåtas till ny ägare om den nya ägaren samtidigt blir ägare till pensionsförsäkringarna i pensionsplanen.

Efterlevandekapitalet kan endast överlåtas till fysisk person.

8 Betalningsbefrielse

Betalningsbefrielse innebär att inbetalning helt eller delvis görs av Länsförsäkringar när den försäkrade är arbetsoförmögen på grund av sjukdom eller olycksfallsskada.

I pensionsplanen finns under vissa förutsättningar rätt till betalningsbefrielse för den tid sjukperiod varat utöver tre månader. I övrigt gäller samma regler som för rätt till sjukförsäkringsbelopp enligt punkt 6.5.

Betalningsbefrielsen är proportionell mot graden av arbetsoförmåga.

Rätten till betalningsbefrielse avser endast den i försäkringsavtalet avtalade inbetalningen och inbetalningstiden. Inbetalningar som görs utöver detta, berättigar inte till betalningsbefrielse.

Anmäld lön/inkomst kan inte höjas när den försäkrade har varit sjukskrivnen mer än 14 dagar i följd tre månader före höjningstillfället.

Fast inbetalning indexeras per den första i den månad först när Länsförsäkringar beviljat betalningsbefrielse vid 100 procent sjuk- eller aktivitetsersättning. Den omständighet att Försäkringskassan beviljat den försäkrade 100 procent sjuk- eller aktivitetsersättning är en viktig, men inte ensamt avgörande omständighet, som Länsförsäkringar beaktar vid sin bedömning. Inbetalningen indexeras varje första januari och indexeringen motsvarar hur mycket prisbasbeloppet enligt lagen om allmän försäkring procentuellt har förändrats från året innan. Förändring av prisbasbeloppet med mer än 10 procent från ett år till närmast följande år beaktas inte. Om Länsförsäkringar enligt tillämpade regler ska återförsäkra viss del av försäkring i pensionsplanen, kan indexuppräknning i stället tillämpas enligt de bestämmelser som vid varje tidpunkt gäller för Länsförsäkringar. Länsförsäkringar förbehåller sig rätt till individuell bedömning i det enskilda fallet.

9 Friplan Start

För Friplan Start gäller följande och ersätter i tillämpliga delar ordinarie Friplansvillkor.

Friplan Start innehåller ålderspension med återbetalningsskydd, sjukförsäkring, olycksfallsförsäkring, efterlevandekapital och betalningsbefrielse.

Om du ändrar omfattning och/eller försäkringsskydd i Friplan Start under de första 18 månaderna från tecknandet, upphör Friplan Start. Fortsättningsvis gäller din pensionsplan enligt ordinarie Friplansvillkor.

Ålderspension

Ålderspension kan startas på försäkringstagarens initiativ direkt vid avtalets tecknande, eller vid 12 eller 18 månader efter avtalets tecknande. När sparandet påbörjas placeras det i en av Länsförsäkringar förvald fond. Den försäkrade kan därefter byta fond.

Återbetalningsskydd

Se punkt 6.3

Betalningsbefrielse

En förutsättning för att betalningsbefrielse avseende ålderspension ska gälla är att inbetalning till ålderspension har startats. För betalningsbefrielse avseende ålderspension gäller ett av Länsförsäkringar fastställt belopp.

I övrigt gäller villkor enligt punkt 8.

Sjukförsäkring

De första 18 månaderna efter försäkringens tecknande beräknas ersättning på en av Länsförsäkringars fastställd schablonlön. Efter 18 månader beräknas sjukersättning på pensionsmedförande lön samt inkomst av näringsverksamhet. I övrigt gäller villkor enligt punkt 6.5.

Olycksfallsförsäkring

Om du råkar ut för ett olycksfall som leder till bestående invaliditet, får du ett engångsbelopp från olycksfallsförsäkringen. Ersättningen från olycksfallsförsäkringen i Friplan Start är maximalt 40 prisbasbelopp.

I övrigt gäller det som anges under punkt 7.3

Efterlevandekapital

Efterlevandekapitalets försäkringsbelopp i Friplan Start är 10 prisbasbelopp.

I övrigt gäller villkor enligt punkt 7.1

10 Efterskydd

Rätt till efterskydd finns inte när den försäkrade är utflyttad och bosatt i land utanför Norden eller vid genomförd utflytt av försäkringskapitalet.

För försäkrad som har omfattats av pensionsplan under minst sex månader och har rätt till vidareförsäkring, gäller pensionsplanen under efterskyddstiden, tre månader från att anställningen upphört. Under efterskyddstiden kan den försäkrade ansöka om vidareförsäkring.

Efterskyddet minskas med det försäkringsskydd den försäkrade kan få genom anställning eller genom annan försäkring.

11 Vidareförsäkring

Vid flytt av försäkringskapitalet föreligger inte rätt till Vidareförsäkring.

Rätt till Vidareförsäkring finns inte när den försäkrade är utflyttad och bosatt i land utanför Norden.

Försäkrad har rätt att teckna Vidareförsäkring om inbetalningen permanent upphör på grund av begäran från försäkringstagaren till pensionsförsäkringarna eller om Länsförsäkringar sagt upp pensionsplanen på grund av utebliven inbetalning.

Ansökan om Vidareförsäkring ska ha kommit in till Länsförsäkringar inom tre månader från att inbetalningen har avslutats eller från att försäkringstagaren har sagt upp pensionsplanen.

Samma rätt till att ansöka om Vidareförsäkring inom tre månader gäller om arbetsgivaren vid den försäkrades tjänstledighet eller föräldraledighet ändrar pensionsplanen eller om arbetsgivaren inte avser att göra inbetalningar och/eller förmedla inbetalningar.

Vidareförsäkring tecknas i Länsförsäkringar efter särskild ansökan av den försäkrade och utan hälsoprövning.

Rätten till vidareförsäkring omfattar endast livförsäkring, olycksfallsförsäkring samt sjukförsäkring. Betalningsbefrielseförsäkring ingår inte. Vidareförsäkringen kan ha annan utformning och premie än det tidigare försäkringsmomentet.

Omfattning och försäkringsbelopp i Vidareförsäkring ska anpassas om den försäkrade på annat håll kan erhålla motsvarande försäkringsskydd eller om den försäkrade har sänkt sin lön/inkomst.

Vidareförsäkring meddelas enligt de bestämmelser som vid varje tidpunkt gäller för Länsförsäkringar.

12 Undantag i försäkringsavtalet

12.1 Begränsning för sjukförsäkring, betalningsbefrielse och sjukkapital vid vissa sjukdomar och besvär

För försäkrad företagare gäller begränsning för sjukförsäkring, betalningsbefrielse och sjukkapital vid vissa sjukdomar och besvär.

Företagare är

- i enskild firma ägaren samt i rörelsen verksam make och anställda närstående
- i handelsbolag och kommanditbolag samtliga ägare samt anställda närstående
- i aktiebolag anställd som ensam eller tillsammans med närstående äger minst en tredjedel av aktierna i bolaget samt anställda närstående.

Med make jämställs registrerad partner och sambo enligt inkomstskattelagen. Sambo enligt inkomstskattelagen är den som utan att vara gift, sammanbor med person med vilken denne har eller har haft barn tillsammans.

Med närstående avses make, registrerad partner, sambo, föräldrar eller barn till ägare enligt ovan.

Om något av nedanstående besvär – inom 18 månader från ikraftträdandet av försäkringarna – har föranlett undersökning, vård, kontroll eller behandling av läkare, annan sjukvårdspersonal, sjukgymnast, naprapat, kiropraktor, psykolog eller psykoterapeut föreligger inte rätt till ersättning vid försäkrad företagares arbetsförmåga som kan anses bero på dessa besvär. Detta gäller även om besvären inte har orsakat arbetsförmåga inom nämnda 18-månadersperiod.

Följande besvär ersätts inte:

- rygg-, led- eller muskelbesvär som inte kan påvisas vara orsakade av olycksfallsskada
- fibromyalgi eller kroniskt smärttillstånd
- utmattningssyndrom, utbrändhet, stressrelaterade besvär, trötthet eller asteni
- posttraumatiskt stressyndrom
- depression eller blandade ångest-och depressionstillstånd.

Om den försäkrade företagaren inom 18 månader drabbats av besvär enligt ovan och därefter åter drabbas av något av dessa, gäller följande:

Begränsningen tillämpas inte vid återinsjuknande sedan det förlutit minst 36 månader räknat från den dag den försäkrade senast varit helt symptom- och besvärsfri. Med att vara symptom- och besvärsfri avses att den försäkrade under 36-månadersperioden

- inte har varit helt eller delvis arbetsförmögen,
- inte genomgått undersökning, kontroll, vård eller behandling enligt ovan till följd av besvär som omfattas av begränsningen.

12.2 Själv mord

De första tolv månaderna efter tecknandet av pensionsplanen eller efter det att inbetalningen återupptogs gäller inte försäkring i pensionsplanen om Länsförsäkringar visar att ett försäkringsfall föranletts av självmord.

Om det görs antagligt att försäkring i pensionsplanen tecknats utan tanke på självmordet gäller försäkringen.

12.3 Flygning

Försäkring i pensionsplanen gäller vid alla slag av flygning om den försäkrade är passagerare.

Försäkringen gäller inte vid dödsfall som inträffar under eller i samband med att den försäkrade är förare eller har annan befattning ombord vid

- militär flygning
- avancerad flygning, konstflygning, uppvisningsflygning
- yrkesmässig provflygning
- flygutbildning
- privatflygning utanför Europa eller
- flygning för flygbolag som inte har koncession i Sverige, Norge, Danmark, Finland eller Island.

12.4 Sport och idrott

Försäkringen gäller inte vid dödsfall, arbetsförmåga eller olycksfallsskada där den försäkrade deltar i

- boxning eller annan kampsport där slag/sparkar eller motsvarande ingår
- sport, idrottstävling eller organiserad träning som professionell idrottsutövare eller tränare.

Med professionell idrottsutövare eller tränare menas att minst ett prisbasbelopp av den förvärvsmässiga inkomsten under det år som skadan inträffade, kommer från den idrott som utövas.

12.5 Brottslig handling

Försäkringen gäller inte för dödsfall som orsakas av att den försäkrade utför eller medverkar till brottslig handling som enligt svensk lag kan leda till fängelse. Försäkringen gäller inte heller för dödsfall som har samband med att den försäkrade utfört eller medverkat till brottslig verksamhet som enligt svensk lag kan leda till fängelse.

12.6 Vistelse utanför Norden

Försäkring i pensionsplanen gäller inte för arbetsförmåga, olycksfallsskada, eller vid dödsfall drabbar den försäkrade under vistelse utanför Norden vilken varat mer än tolv månader. Ersättningar för kostnader i olycksfallsförsäkringen som uppstår utanför Norden ersätts inte i något fall oavsett vistelsetid.

Vistelse utanför Norden anses inte avbruten genom tillfälliga uppehåll i Norden för läkarbesök, sjukhusvård, affärer, semester eller dylikt.

Lämnar den försäkrade Norden under pågående sjukperiod föreligger rätt till sjukförsäkringsbelopp och betalningsbefrielse endast i den mån och för den tid en före avresan företagen läkarundersökning ger underlag för bedömning av den fortsatta arbetsförmågan.

Endast sådant sjukintyg godtas som utfärdats av en av Länsförsäkringar godkänd läkare.

12.7 Krigsförhållanden i Sverige

Befinner sig Sverige i krig eller i ett förhållande som av regeringen jämställs med krig gäller särskild lagstiftning i fråga om Länsförsäkringars ansvar. Försäkring i pensionsplanen gäller inte vid dödsfall, sjukdom eller olycksfallsskada som anses bero på krig eller jämförbar händelse. Försäkring i pensionsplanen gäller inte heller för sjukdom som inträffar respektive följer av olycksfallsskada som visar sig inom tolv månader från att krigstillståndet eller därmed jämställd händelse har upphört.

12.8 Deltagande i krig eller i politiska oroligheter utanför Sverige

Försäkring i pensionsplanen gäller inte vid dödsfall, sjukdom eller olycksfallsskada då den försäkrade deltar i krig, som inte samman-

hänger med krigstillstånd i Sverige, krigsliknande händelser eller politiska oroligheter utanför Sverige.

Försäkring i pensionsplanen gäller inte heller för händelse som inträffar inom tolv månader efter sådant deltagande och som kan anses vara beroende av kriget eller oroligheterna.

12.9 Vistelse utanför Sverige vid krig eller krigsliknande politiska oroligheter

Om den försäkrade vistas i ett land utanför Sverige, där krig eller krigsliknande politiska oroligheter råder utan att den försäkrade själv deltar, gäller följande:

Försäkring i pensionsplanen gäller inte vid dödsfall, sjukdom eller olycksfallsskada som kan anses bero på kriget eller oroligheterna. Försäkring i pensionsplanen gäller inte heller vid dödsfall, sjukdom eller olycksfallsskada som inträffar inom tolv månader efter sådan vistelse och som kan anses bero på kriget eller oroligheterna.

Om kriget eller oroligheterna bryter ut medan den försäkrade vistas i området gäller försäkring i pensionsplanen de första fyra veckorna. Däremot gäller begränsningen genast om den försäkrade begär sig till ett område där krig eller krigsliknande politiska oroligheter råder.

12.10 Atomkärnprocess

Försäkring i pensionsplanen gäller inte vid dödsfall, sjukdom eller olycksfallsskada som orsakats direkt eller indirekt av atomkärnprocess.

12.11 Terroristhandling

Försäkring i pensionsplanen gäller inte vid dödsfall, sjukdom eller olycksfallsskada som förorsakats genom spridning av biologiska, kemiska eller nukleära substanser i samband med terroristhandling.

Terroristhandling är en handling som inbegriper men inte är begränsad till användning av tvång eller våld och/eller till hot om tvång eller våld av en person eller grupper av personer.

Den utförs av någon som antingen handlar ensam, för en organisation eller statsmakts räkning eller i förbindelse med en organisation eller statsmakt. Handlingen begås av politiska, religiösa, ideologiska eller etiska skäl, inklusive avsikten att påverka statsmakt och/eller att injaga fruktan i allmänheten eller någon del av allmänheten.

12.12 Sanktion

Länsförsäkringar erbjuder inte försäkringsskydd eller skadeersättning som står i strid med sanktioner eller embargon beslutade av Europeiska unionen eller Sverige. Det gäller också för sanktioner och embargon antagna av USA, så länge dessa inte är i strid med europeiska eller svenska lagbestämmelser. Om en utbetalning gjorts som inte når mottagaren på grund av sanktioner ska Länsförsäkringar anses ha fullgjort sitt åtagande enligt avtalet.

13 Utbetalning från försäkring

13.1 Bestämmelser för utbetalning av ålderspension med eller utan återbetalningsskydd

Utbetalt belopp beräknas utifrån försäkringskapitalets värde vid utbetalningstillfället samt en aktuell prognos över försäkringskapitalets framtida utveckling med hänsyn till ränta, riskkompensation, driftkostnader och avkastningsskatt. Prognosantagandena uppdateras löpande. Beloppet som utbetalas omräknas vid varje utbetalningstillfälle och kan öka eller minska beroende på hur försäkringskapitalet utvecklar sig. För Garantiförvaltningen kan inte utbetalningsbeloppet understiga det belopp som beräknas utifrån garanterat värde. Antaganden för beräkning av utbetalningsbelopp kan ändras. Länsförsäkringar säljer andelar tidigast sju bankdagar före utbetalningsdagen (utbetalningstillfället).

Om det belopp som ska betalas ut vid utbetalningarnas början är lägre än 2 procent av gällande prisbasbelopp per månad, har Länsförsäkringar rätt att betala ut beloppet kvartalsvis, halvårsvis eller årsvis i efterskott.

Om försäkringskapitalet understiger 30 procent av gällande prisbasbelopp, samt om inbetalning permanent upphört och riskförsäkringar inte finns har Länsförsäkringar rätt att utbetala värdet i form av ett engångsbelopp. Detta gäller under försäkringstiden såväl som vid utbetalning.

Om årsbeloppet eller försäkringskapitalet understiger de minimigränser Länsförsäkringar vid varje tillfälle tillämpar, har Länsförsäkringar rätt att betala ut hela försäkringskapitalet.

Garantiunderskott i garantiförvaltningen

Om försäkringskapitalet med garantiförvaltning tar slut under pågående utbetalning på en försäkring har det uppkommit ett garantiunderskott. Vid garantiunderskott tillförs kapital till försäkringen. Tillskottet av kapital beräknas så att det belopp som gäller enligt den avtalade garantin kan betalas ut.

Den villkorade återbäringen i garantiförvaltning är kollektiv. Kapitaltillskott vid garantiunderskott ska därför täckas genom försäljning av tillgångar i portföljen. Detta påverkar det finansiella resultatet och därmed också avkastningsräntan.

Om villkorad återbäring inte räcker till så täcks i sista hand eventuella garantiunderskott av Länsförsäkringar Fondliv Försäkringsaktiebolag.

13.2 Utbetalningssätt

Länsförsäkringar har rätt att bestämma på vilket sätt utbetalning kan göras. Utbetalning görs normalt till konto i Länsförsäkringar Bank.

13.3 Åtgärder för utbetalning vid dödsfall, sjukdom och olycksfallsskada

Anmälan om dödsfall ska göras till Länsförsäkringar snarast möjligt. Anmälan om arbetsoförmåga på grund av sjukdom eller olycksfall ska göras till Länsförsäkringar av försäkringstagare inom fyra månader från olycksfallet eller sjukperiodens början.

De handlingar och övriga upplysningar som är av betydelse för bedömning av försäkringsfallet och Länsförsäkringars ansvar, ska skickas in och bekostas av den som begär utbetalning. Om särskilt läkarintyg krävs bekostar Länsförsäkringar detta. För bedömning av rätt till utbetalning av försäkringsbelopp och/eller ersättning vid sjukdom eller olycksfall kan Länsförsäkringar kräva att den försäkrade uppsöker särskilt anvisad läkare. Detta gäller även under pågående sjukperiod. Kostnaden för denna undersökning och eventuella resor i samband med undersökningen bekostas av Länsförsäkringar.

Den försäkrade eller dennes rättsinnehavare ska godkänna att Länsförsäkringar får begära upplysningar från läkare eller annan sjukvårdspersonal, sjukhus eller annan sjukvårdsinrättning, sjukgymnast, naprapat, kiropraktor, psykolog eller psykoterapeut samt allmän försäkringskassa eller annan försäkringsinrättning. Detta innefattar att den försäkrade eller dennes rättsinnehavare medverkar vid utredningen.

Den som gör anspråk på utbetalning ska, om han inte är försäkringstagare, styrka sin rätt.

För utbetalning av kostnadsersättningar vid olycksfallsskada ska kostnaderna styrkas med originalverifikationer.

13.4 Preskriptionsregler

Den som vill ha försäkringsersättning eller annat försäkringsskydd måste väcka talan inom tio år från tidpunkten när det förhållande som enligt försäkringsavtalet berättigar till sådant skydd inträdde. Om den som vill ha försäkringsskydd har framställt anspråket till Länsförsäkringar inom den tid som anges ovan är fristen att väcka talan alltid minst sex månader från det att Länsförsäkringar förklarat sig tagit slutlig ställning till anspråket. Om talan inte väcks enligt ovan går rätten till försäkringsskydd förlorad.

13.5 Tidpunkt för utbetalning och räntebestämmelser

Utbetalning ska göras senast en månad efter det att Länsförsäkringar tagit emot fullständiga handlingar.

När utbetalning eller betalningsbefrielse begärs kan Länsförsäkringar utreda om någon uppgift är oriktig eller ofullständig. Utbetalning behöver då inte göras förrän en månad efter det att utredningen är avslutad.

Länsförsäkringar betalar dröjsmålsränta enligt räntelagen om utbetalning görs senare än en månad efter att fullständiga handlingar kommit in eller efter avslutad utredning.

Även om Länsförsäkringar inte är i dröjsmål betalar Länsförsäkringar ränta på belopp som förfallit till utbetalning men kvarstår i Länsförsäkringars förvaltning. Ränta beräknas enligt en räntesats som svarar mot avkastningen på värdehandlingar, i vilka belopp kan placeras, minskad med skäliga driftskostnader. Om rätt till dröjsmålsränta föreligger enligt räntelagen och räntesatsen är högre än ovan nämnda ska denna högre räntesats tillämpas för den tid dröjsmålsränta ska utgå.

14 Begränsningar i Länsförsäkringars ansvar

14.1 Force majeure

Länsförsäkringar är befriat från påföljd att fullgöra förpliktelse om underlåtenheten har sin grund i omständighet som förhindrar eller avsevärt försvårar fullgörande och som ligger utanför Länsförsäkringars kontroll och som inte skäligen kunnat förutses. Sådan force majeure händelse är exempelvis förändringar i lag, myndighetsåtgärd, krig, krigsliknande händelser, oroligheter, terrorhandling, naturkatastrof, brand, strejk, blockad, bojkott, lockout eller annan liknande omständighet. Ej heller för skada förorsakats av fel i telefonnät eller annan teknisk utrustning som inte tillhör Länsförsäkringar. Förbehållet i fråga om strejk, blockad, bojkott och lockout gäller om Länsförsäkringar självt är föremål för eller vidtar sådan konfliktåtgärd.

Föreligger hinder för Länsförsäkringar att verkställa betalning eller annan åtgärd i anledning av sådan force majeure-händelse som avses ovan i detta stycke får åtgärden skjutas upp till dess hindret har upphört.

14.2 Övriga begränsningar i Länsförsäkringars ansvar

Länsförsäkringar ansvarar inte i något fall för indirekt skada, om inte skadan har orsakats av Länsförsäkringars grova vårdslöshet.

15 Behandling av personuppgifter

Länsförsäkringar behandlar personuppgifter i enlighet med vad som anges i informationen "Behandling av personuppgifter" som du hittar på vår webbplats lansforsakringar.se/personuppgifter.

16 Gemensamt skadeanmälningsregister (GSR)

Bolaget äger rätt att i ett för försäkringsbranschen gemensamt skadeanmälningsregister (GSR) registrera anmälda skador i anledning av denna försäkring.

17 Om vi inte kommer överens

- Om du inte är nöjd med ett beslut eller hanteringen av ditt ärende är vi naturligtvis beredda att ompröva det. Kontakta i första hand den person du haft kontakt med eller vår klagomålsansvariga/kundombudsman. Mer information hittar du på vår webbplats.
- Om du ändå är missnöjd kan du vända dig till Allmänna reklamationsnämnden med tvistefrågor som inte är av medicinsk karaktär. Prövningen är kostnadsfri för dig. Tvistefrågor av medicinsk karaktär prövas av Personförsäkringsnämnden.
- Du kan även vända dig till domstol för att få ditt ärende prövat. Dina ombudskostnader kan oftast ersättas genom rättsskyddet i exempelvis din försäkring. Du betalar då enbart självrisk. Även den kommunala konsumentvägledaren kan ge råd och information.
- Vill du ha kostnadsfri rådgivning i försäkringsfrågor kan du också vända dig till Konsumenternas försäkringsbyrå.
- Råd och hjälp vid köp kan fås via Konsumentverkets webbaserade konsumentupplysning Hallå Konsument

Kontaktuppgifter:

Konsumenternas Försäkringsbyrå

Besöksadress: Karlavägen 108, Stockholm
Postadress: Box 24215, 104 51 Stockholm
Telefon: 0200-22 58 00
www.konsumenternas.se

Konsumentverket

Besöksadress: Tage Erlandergatan 8 A, Karlstad
Postadress: Box 48 651 02 Karlstad
Telefon 0771-42 33 00

Allmänna reklamationsnämnden

Besöksadress: Kungsholmstorg 5, Stockholm
Postadress: Box 174, 101 23 Stockholm
Telefon-508 860 00
www.arn.se

Personförsäkringsnämnden

Besöksadress: Karlavägen 100, Stockholm
Postadress: Svensk Försäkrings Nämnder
Box 24067, 104 50 Stockholm
Telefon: 08-522 787 20
www.forsakringsnamnder.se/PFN/

Hallå Konsument

Telefon: 0771-525 525
www.hallakonsument.se

Kontakta Länsförsäkringar eller din försäkringsförmedlare.

Länsförsäkringar Bergslagen 021-19 01 00 | Länsförsäkringar Blekinge 0454-30 23 00 | Dalarnas Försäkringsbolag 023-930 00 | Länsförsäkringar Gotland 0498-28 18 50
Länsförsäkringar Gävleborg 026-14 75 00 | Länsförsäkringar Gäinge-Kristianstad 044-19 62 00 | Länsförsäkringar Göteborg och Bohuslän 031-63 80 00 | Länsförsäkringar Halland
035-15 10 00 | Länsförsäkringar Jämtland 063-19 33 00 | Länsförsäkringar Jönköping 036-19 90 00 | Länsförsäkringar Kalmar län 020-66 11 00 | Länsförsäkring Kronoberg
0470-72 00 00 | LF Norrbotten 0920-24 25 00 | Länsförsäkringar Skaraborg 0500-77 70 00 | Länsförsäkringar Skåne 042-633 80 00 | Länsförsäkringar Stockholm 08-562 830 00
Länsförsäkringar Södermanland 0155-48 40 00 | Länsförsäkringar Uppsala 018-68 55 00 | Länsförsäkringar Värmland 054-775 15 00 | Länsförsäkringar Västerbotten 090-10 90 00
Länsförsäkringar Västernorrland 0611-36 53 00 | Länsförsäkringar Älvsborg 0521-27 30 00 | Länsförsäkringar Östgöta 013-29 00 00